

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HAVACILIK YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
HAVACILIK YÖNETİMİ BİLİM DALI**

**COVID-19 PANDEMİSİNDE YAŞANAN İŞ GÜVENCESİZLİĞİNİN
İŞSİZLİK KAYGISINA ETKİSİNİN DEMOGRAFİK FAKTÖRLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ: YER HİZMETLERİNDE BİR
UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KÜBRA NUR CİNGÖZ

KOCAELİ 2021

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HAVACILIK YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
HAVACILIK YÖNETİMİ BİLİM DALI**

**COVID-19 PANDEMİSİNDE YAŞANAN İŞ GÜVENCESİZLİĞİNİN
İŞSİZLİK KAYGISINA ETKİSİNİN DEMOGRAFİK FAKTÖRLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ: YER HİZMETLERİNDE BİR
UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KÜBRA NUR CİNGÖZ

DANIŞMAN: DOÇ. DR. DİDEM RODOPLU ŞAHİN

**TEZİN KABUL EDİLDİĞİ ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU KARAR
VE NO: 07.07.2021/16**

KOCAELİ 2021

ÖNSÖZ

Lisansüstü Eğitimim boyunca, tez konusunun belirlenmesinden, mezuniyet için tüm şartları yerine getirmemde rehberliğe kadar yardımlarını, birikim ve tecrübelerini eksik etmeyen, her yardıma ihtiyaç duyduğumda kıymetli vaktini ayıran kıymetli danışman hocam Sayın Doç. Dr. Didem Rodoplu ŞAHİN'e teşekkür ve saygılarımı sunarım. Çalışmam boyunca desteğini, ilgisini ve önerilerini eksik etmeyen, bana çok şey öğreten kıymetli hocam Sayın Doç. Dr. Daimi KOÇAK'a teşekkürlerimi sunarım. Tezimin araştırma kısmında katkı sağlayan ve manevi desteğini esirgemeyen Sayın hocam ve ablam Habibe Mediş CİNGÖZ'e ve anket kısmında yardımcı olan tüm arkadaşlarıma ve kıymetli hocam Sayın Öğr. Gör. Ali POLAT'a teşekkürlerimi sunarım. Bu süreçte beni yalnız bırakmayıp maddi ve manevi her türlü desteği veren, bugünlere gelmemde en büyük çabayı gösteren ve emek veren canım anneme, canım babama, canım ablama ve kardeşlerime teşekkürü borç bilirim.

KÜBRA NUR CİNGÖZ

2021

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER	II
ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
SİMGE VE KISALTMALAR.....	VI
ŞEKİL, TABLO, GRAFİK, RESİM	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. COVID-19 PANDEMİSİNİN SEKTÖRLERE VE ÇALIŞANLARINA ETKİLERİ

1.1.COVID-19 PANDEMİSİNİN SANAYİ SEKTÖRÜNE VE ÇALIŞANLARINA ETKİLERİ	2
1.1.1. Covid-19'un Gıda Sektörüne Etkisi.....	2
1.1.2. Covid-19'un Tekstil Sektörüne Etkisi.....	3
1.1.3. Covid-19'un Mobilya Sektörüne Etkisi	4
1.1.4. Covid-19'un Otomotiv Sektörüne Etkisi	5
1.2. COVID-19 PANDEMİSİNİN HİZMET SEKTÖRÜ VE ÇALIŞANLARINA ETKİLERİ	8
1.2.1. Covid-19'un Eğitime Etkisi.....	8
1.2.2. Covid-19'un Spora Etkisi	11
1.2.3. Covid-19'un Turizm Sektörüne Etkisi	13
1.2.4. Covid-19'un Havaçılık Sektörüne Etkisi	15

İKİNCİ BÖLÜM

2. COVID-19 PANDEMİSİNİN ÖRGÜTSEL ETKİLERİ

2.1. ÖRGÜT PSİKOLOJİSİNE ETKİLERİ	19
2.2. ÇALIŞMA BİÇİMLERİNE ETKİSİ: UZAKTAN ÇALIŞMA	21
2.3. ÖRGÜTSEL DAVRANIŞA ETKİLERİ	22

2.3.1. İş Güvencesizliği Kavramı ve Tanımları.....	22
2.3.2. İş Güvencesizliği Alt Boyutları.....	24
2.3.3. İş Güvencesizliği Çalışmaları	25
2.3.4. İşsizlik Kaygısı Kavramı ve Tanımları	27
2.3.5. İşsizlik Kaygısı Alt Boyutları.....	29
2.3.6. İşsizlik Kaygısı Çalışmaları	29

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. COVID-19 PANDEMİSİNDE YAŞANAN İŞ GÜVENCESİZLİĞİNİN İŞSİZLİK KAYGISINA ETKİSİNİN DEMOGRAFİK FAKRÖLER AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	32
---	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ	
4.1. PROBLEM	36
4.2. VERİ TOPLAMA SÜRECİ	36
4.3. ÖRNEKLEM.....	37
4.4. ARAŞTIRMA ÖLÇEKLERİ.....	37
4.4.1. İş Güvencesizliği Ölçeği.....	37
4.4.2. İşsizlik Tutum Ölçeği.....	38
4.5. ARAŞTIRMANIN AMACI VE MODELİ	39
4.6. TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER BİLGİLERİ.....	40
4.7. ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖLÇEKLERİN DAĞILIMI VE KEŞFEDİCİ FAKTÖR ANALİZİ	41

4.7.1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Dağılımı	41
4.7.2. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Keşfedici Faktör Analizi	43
4.8. ARAşTIRMA DEĞİŞKENLERİ ARASINDA KORELASYON	
ANALİZİ.....	45
4.9.ARAşTIRMA HİPOTEZLERİNİN REGRESYON ANALİZLERİ İLE	
TEST EDİLMESİ	46
4.9.1. H1 VE H4 Hipotezlerinin Regresyon Analizleri ile Test Edilmesi... 46	
4.9.2. H2 ve H5 Hipotezlerinin Regresyon Analizleri ile Test Edilmesi.... 47	
4.9.3. H3 ve H6 Hipotezlerinin Regresyon Analizleri ile Test Edilmesi 48	
4.10. DEMOGRAFİK DEĞİŞKEN GRUP FARKLILIKLARI	
ANALİZLERİ	50
4.10.1. Cinsiyet Grup Farklılıkları Analiz Sonuçları	50
4.10.2. Yaş Grup Farklılıkları Analiz Sonuçları.....	51
4.10.3. Öğrenim Durumu Grup Farklılıkları Analiz Sonuçları	53
SONUÇ.....	54
KAYNAKÇA	55
EKLER.....	65

ÖZET

Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkarak tüm dünyaya yayılan ve 2020 yılının başlarında Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından pandemi olarak nitelendirilen, hayatımıza maske, sosyal mesafe gibi kavramları getiren Covid-19, tüm sektörleri etkilemiştir. Şüphesiz en derinden etkilediği sektörlerin başında da havacılık sektörü gelmektedir. Uçuşlar büyük oranda durdurulmuş ve Haziran ayından itibaren kademeli olarak tekrardan başlatılmıştır. Uçuşların büyük oranda durması, seyahat kısıtlamaları havacılık sektörünü eşi benzeri görülmemiş bir krize sürüklemiş, uçuş iptalleri artmaya başlamış, esnek ve part-time çalışma yaygınlaşmış, kadrolu çalışanlar dahi haftalık belirli bir saat çalıştırılmaya başlanmış, personellere ücretsiz izin verilmeye başlanmıştır. Alınan tüm tedbirlere rağmen personel azaltılması zorunluluğu ortaya çıkmış, gönüllü ve zorunlu işten çıkarmalar başlamıştır. Covid-19 nedeniyle istihdam büyük oranda etkilenmiş, havacılık sektöründe faaliyet gösteren birçok şirket küçülme politikasına gitmeye başlamış, üretim kapasitesini düşürmüş, önümüzdeki birkaç yıl için personel alımını durdurmuştur. Tüm bunlar işsizlik kaygısını da beraberinde getirmiştir. Bu çalışmada da Covid-19 pandemisinde havacılık sektöründe yaşanan iş güvencesizliğinin işsizlik kaygısı ve iş yaşam dengesine etkisi incelenmiştir. Google Forms üzerinden hazırlanan anket soruları 300 kişiye gönderilmiş ancak 210 kişiden geri dönüş sağlamıştır. Anket çalışması sonucunda elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İşsizlik Kaygısı, Covid-19, Havacılık, İş Yaşam Dengesi, İş Güvencesizliği

ABSTRACT

Covid-19, which emerged in Wuhan, China and spread all over the world and described as a pandemic by the World Health Organization (WHO) in early 2020, brought concepts such as masks and social distance to our lives, affected all sectors. Undoubtedly, the aviation sector became one of most affected sector. Flights were largely suspended and gradually restarted as of

June Largely suspended flights and travel restrictions drove the aviation industry into an unprecedented crisis, flight cancellations have started to increase, flexible and part-time working has become widespread, even permanent employees have started to work a certain hour per week, and employees have started to be given non-paid leave. Despite all the measures which were taken, the necessity to reduce personnel has emerged, and voluntary and compulsory layoffs have started. Employment was greatly affected by Covid-19, many companies operating in the aviation sector began to downsize, reduced their production capacity, and stopped employ staff for the next few years. All of these have caused unemployment concerns. In this study, the effect of job insecurity experienced in the Covid-19 pandemic on unemployment anxiety and work-life balance was examined in aviation industry. Survey questions prepared via Google Forms and they were sent to 300 people, but only 210 people responded. The data obtained as a result of the survey were analyzed using the SPSS program.

Keywords: Unemployment Anxiety, Covid-19, Aviation, Work-Life Balance, Job Insecurity

KISALTMALAR LİSTESİ

- AB:** Avrupa Birliği
- ABD:** Amerika Birleşik Devletleri
- ACEA:** Avrupa Otomobil Üreticileri Birliği
- DHMİ:** Devlet Hava Meydanları İşletmesi
- DSÖ:** Dünya Sağlık Örgütü
- FIFA:** Uluslararası Birlik Futbolu Federasyonu
- IATA:** Uluslararası Hava Taşımacılığı Derneği
- ICAO:** Uluslararası Sivil Havacılık Organizasyonu
- ITMF:** Uluslararası Tekstil Üreticileri Federasyonu'nun
- SHGM:** Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü
- SPSS:** Sosyal Bilimler için İstatistik Programı
- THY A.O.:** Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı
- THY:** Türk Hava Yolları
- TÖSHİD:** Türkiye Özel Sektör Havacılık İşletmeleri Derneği
- UNESCO:** Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
- UNWTO:** Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü
- WBR:** Dünya Bankası Raporu

TABLULAR

Tablo 1. Dünya Mobilya Ticareti 9403 Gtip Nolu Ürünler 2019.....	4
Tablo 2. Covid-19 Süreci Otomotiv Üretim.....	6
Tablo 3. AB İçin 2006-2020 Yılları Arası İşsizlik Oranı Ve Otomobil Satışları ..	7
Tablo 4. Covid-19 Nedeniyle Kapanan Okulların Haritası.....	9
Tablo 5. Covid-19 Salgını Nedeniyle Beş Büyük Ligdeki Kayıplar.....	13
Tablo 6. Uluslararası Gelen Turist Sayısı.....	14
Tablo 7. 1914-2020 Yılları Arasında Ticari Hava Trafikinde Yolcu Sayısı	15
Tablo 8. 2019 Nisan -2020 Nisan Uçuş Verilerinin Kıyaslanması	16
Tablo 9. 2020 Ocak-Eylül Hava Trafikinin 2019 Yılına Kıyasla Aylık Değişimi	16
Tablo 10. 2019-2020 Haftalık Uçuş Verisinin Kıyaslanması.....	17
Tablo 11. Covid-19 Seyahat Düzenlemeleri Haritası	32
Tablo 12. Araştırmanın Modeli	39
Tablo 13. Katılımcılara Ait Demografik Veriler.....	40
Tablo 14. İşsizlik Kaygısı Ölçeğine Ait Basıklık Ve Çarpıklık Değerleri	41
Tablo 15. İş Güvencesizliği Ölçeği Çarpıklık ve Basıklık Değerleri.....	42
Tablo 16. İş Güvencesizliği Ölçeği Keşfedici Faktör Analizi Sonuçları.....	43
Tablo 17. İşsizlik Kaygısı ölçeği keşfedici faktör analizi sonuçları	44
Tablo 18. Hipotezlere Yönelik Değişkenler Arasında Çoklu Korelasyon Sonuçları	45
Tablo 19. H1 ve H4 Hipotezi Model Özeti	46
Tablo 20. H1 ve H4 hipotezi ANOVA ^a	46
Tablo 21. H1 hipotezi katsayıları	47
Tablo 22. H2 ve H5 Hipotezi Model Özeti	47
Tablo 23. H2 ve H5 hipotezi ANOVA ^a	47
Tablo 24. H2 Ve H5 Hipotezi Katsayıları	48
Tablo 25. H3 ve H6 Hipotezi Model Özeti	48

Tablo 26. H3 ve H6 hipotezi ANOVA^a	49
Tablo 27. H3 Ve H6 Hipotezi Katsayıları	49
Tablo 28. Cinsiyet Grup Farklılıkları Analiz Sonuçları.....	50
Tablo 29. Yaş Grup Farklılıkları Analiz Sonuçları	51
Tablo 30. Tukey Test Sonuçları	52
Tablo 31. Öğrenim Durumu Farklılıkları Analiz Sonuçları	53

GİRİŞ

2019 Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkarak tüm dünyaya yayılan ve 2020 yılının başlarında Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından pandemi olarak nitelendirilen, yeni tanımlanan SARS-CoV-2 etkenine bağlı gelişen pnömoni, korona virüs hastalığı Covid-19 olarak tanımlanmıştır (Polat ve Coşkun, 2020: s.52). Pandeminin ilan edilmesiyle ülkeler Covid-19 virüsünün yayılmasını önlemek için tedbirler almışlardır. Alınan bu tedbirler gerek ekonomik gerekse sosyal faaliyetleri durma noktasına getirmiştir.

Covid-19 virüsü neredeyse tüm dünyada eğitim, ulaşım, sağlık, spor, gibi birçok sektör için yıkıcı etkiler doğurmuştur (Bulut ve Coşkun, 2020: s.218). Ülkemizde de sağlık ve güvenlik önlemlerine ağırlık verilmiş, tüm yurtdışı okul ve üniversitelerin eğitime ara vermesi kararı alınmış, tüm yurtiçi ve yurtdışı uçuşlara da ara verilerek uçuşlar durdurulmuştur (Erdoğan ve Koçoğlu, 2020: s.25). Ulaşım sektörü seyahat kısıtlamalarından öncelikli olarak zarar görmüş, dünya genelinde birçok havayolu şirketi küçülmek zorunda kalmıştır (Bulut ve Coşkun, 2020: s.218). Son 50 yılda havacılık sektöründeki büyüme üzerinde çeşitli faktörlerden kaynaklanan, daralma ve duraklama dönemleri olsa da (Körfez Savaşları, 2008 Küresel Krizi, SARS, İkiz Kuleler Saldırısı) hava trafiğini neredeyse durma noktasına getirecek Covid-19 benzeri bir kriz yaşanmamıştır (Akça, 2020: s.46).

BİRİNCİ BÖLÜM

1.COVID-19 PANDEMİSİNİN SEKTÖRLERE VE ÇALIŞANLARINA ETKİLERİ

Covid-19 ortaya çıktığı günden itibaren sağlık, gıda, ulaşım, seyahat, turizm, bankacılık, otomotiv, tekstil, ticaret, lojistik, medya ve eğlence, ileri teknoloji ve telekomünikasyon, havacılık olmak üzere tüm sektörleri etkilemiştir.

1.1. COVID-19 PANDEMİSİNİN SANAYİ SEKTÖRÜ VE ÇALIŞANLARINA ETKİSİ

Sanayi sektörü çok kapsamlı bir sektör olmakla birlikte bu bölümde Covid-19'un sanayi sektörüne etkisi giriş olarak 4 sayfa olarak değerlendirilmiştir.

1.1.1. Covid-19'un Gıda Sektörüne Etkisi

Salgınlar insanlık tarihinin en başından beri var olmuştur. 2019'da ortaya çıkarak pandemi ilan edilen ve küresel ekonomiyi ciddi anlamda etkileyen Covid-19'a bakıldığında ekonominin en önemli sektörlerinden biri olan gıda sektöründe tarladan tüketiciye kadar tedarik zincirini (S. Aday ve M. Aday, 2020: s.167), gıda endüstrisini ve genel olarak dünyayı inanılmaz zorluklarla karşı karşıya bırakmıştır. Hatta bu krizin küresel ekonomi, iş güvenliği, tedarik zinciri, gıda güvenliği, gıda sahtekarlığı ve küreselleşme üzerinde olumsuz yansımaları da olmuştur. Özellikle bu küresel krizin başlangıcında, tüketiciler panik satın alma davranışları sergileyerek temel ürünlerin aşırı satın alarak gıda maddelerini istiflemeye başlamıştır (Nakat ve Bou-Mitri, 2021: s.8).

Bazı mağazalar panik satın almayı önlemek için siparişlerde ücretsiz teslimat hizmetine başlamış, buna ek olarak, süpermarketler aşırı kalabalığı durdurmak için izin verilen kişi sayısını belirlemiş, özel müşteriler için ayrı alışveriş saatlerini de ayarlamıştır. Hareket kısıtlamalarının (ulusal veya uluslararası sınırların kapanması) yol açtığı zorluklar tüketicilerin taleplerini değiştirmiştir. Kısıtlamalar nedeniyle tüketiciler restoranlara gidemeyen müşterilerin yanı sıra bazı müşteriler de mağazalarda Covid-19'a yakalanmalarından dolayı market ve süpermarketlere gitmek istememektedir(S. Aday ve M. Aday, 2020: s.169-170). Diğer taraftan, tüketici satın alma davranışının değişmesi, ulaşım ağı bozuklukları, işgücü devamsızlığı, çeşitli gıda üretim endüstrilerinin kapatılması (Nakat ve Bou-Mitri, 2021: s.8), karantinalar, seyahat kısıtlamaları ve koronavirüs korkusu nedeniyle yerel veya göçmen işçilerin bulunmaması sonucunda tedarik zinciri önemli ölçüde zarar görmüştür. Yaşanan işgücü sıkıntısı, emek yoğun olan hayvancılık, bahçecilik, dikim, hasat ve mahsul işleme gibi sektörlerde de ciddi aksamalara neden olmuş (S. Aday ve M. Aday, 2020, S:169), süt ürünleri, kümes hayvancılığı ve yumurta sektörünü ciddi oranda etkilemiştir (Weersink vd., 2020: s.196).

1.1.2. Covid-19'un Tekstil Sektörüne Etkisi

Dünya istatistiklerine göre dünya ticaretinin %5'ini ve sanayi ihracatının %6,4'ünü oluşturarak dünya ekonomisinde önemli bir yer tutan tekstil endüstrisindeki (Burkhanov ve Tursunov, 2020: s.35) Covid-19 salgının ortaya çıkmasıyla mevcut uygulamalarını sorgulamaya ve geleceklerini yönlendirmek için acil değişiklikler yapmaya itmiştir (Zhao ve Kim, 2021: s.157). Tekstil girdilerinin kritik bir küresel tedarikçisi olan Çin'de yaşanan kısıtlama ve kapanmalar aksamalara neden olmuş, üretimin ticaret üzerindeki etkisi, AB'ninki de dahil olmak üzere tüm küresel pazara yayılmıştır. Avrupa'daki üretim, 2019 yılına oranla %10'dan fazla düşmüştür (De Vet vd., 2021: s.27).

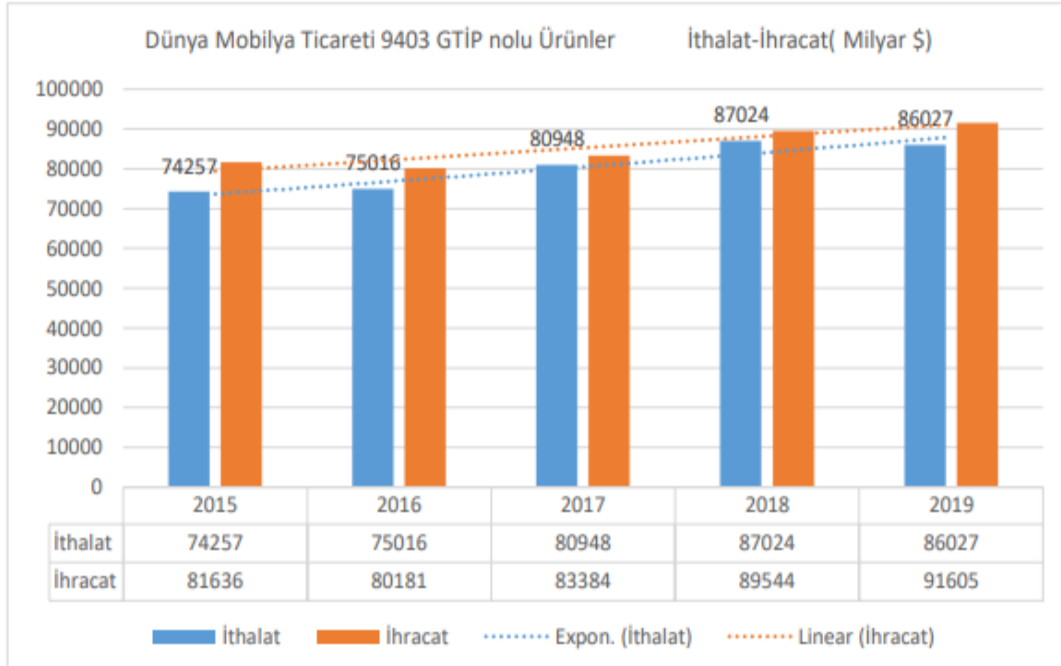
Uluslararası Tekstil Üreticileri Federasyonu'nun (ITMF) bir raporuna göre ise Covid-19'a bağlı kapanma ve kısıtlamalar nedeniyle 20 Mayıs ve 8 Haziran 2020 arasında ortalama siparişler %42 ve beklenen ciro %32 azalmıştır (Zhao ve Kim,

2021: s.158). Belirli ulusal endüstrilerdeki bazı moda işletmeleri yerleşik üretimlerinin bir kısmını acil değişikliğe giderek sıhhi ürünler/maskeler gibi yeni ürün kategorilerine kaydırmıştır. Bu bağlamda Çin'den geleneksel tekstil ürünleri ithalatı azalırken, özellikle 2019'dan 2020'ye kadar ithalatı 0,5 milyar Euro'dan 12 milyar Euro'ya yükselen maskeler olmak üzere belirli sıhhi ürünlerin ithalatı artmıştır (De Vet vd., 2021: s.28).

1.1.3. Covid-19'un Mobilya Sektörüne Etkisi

Covid-19 virüsü tüm sektörde faaliyette bulunan hemen hemen tüm firmaları etkilemiştir (Bekar, 2020: s.853). Tüm sektörler olduğu gibi mobilya sektörü de Covid-19'dan derinden etkilenmiştir.

Tablo 1. Dünya Mobilya Ticareti 9403 GTİP Nolu Ürünler 2019

Kaynak: Bekar, 2020: s.859

Yukarıdaki Tablo 1'de dünya mobilya ticaretine ait bilgiler verilmiştir. Salgın öncesi mobilya sektörünün durumuna bakacak olursak, mobilya sektörünün 9403 GTİP kodu ile dünya ithalat değeri 2015 yılında 74.257 milyar dolar iken 2019

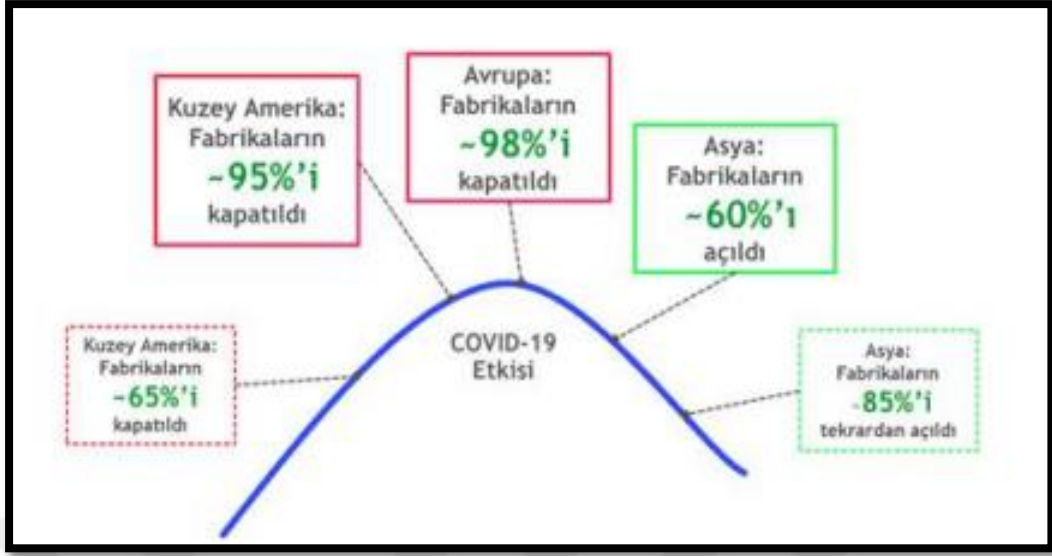
yılında 86.027 milyar dolara çıkmıştır. Toplam ihracat değerine bakıldığında ise 2015 yılında 81.636 milyar dolar değer 2019 yılında 91.605 milyar dolara çıkmıştır. Ancak 2019 yılı sonunda 2020 yılı başında başlayan ve bütün dünyayı saran Covid-19 salgını, bu değerlerin düşmesine neden olmuştur (Bekar, 2020: s.859).

Covid-19 sürecinde insanların değişen temizlik algısı sebebiyle, ortak kullanılan eşyalara (restoran muslukları vs.) temas etmek istememesi, onlara dokunmadan fotoselli sensörler vasıtasıyla açılmasını istemeleri, kapıların otomatik açılmasını istemeleri nedeniyle ortak mobilya kulpları, kapı kolları, ortak kapıların el değmeden çalışması için bir pazar oluşup bir takım ürün modifikasyonları ile yeni sektörler ortaya çıkmaya başlasa bile salgının yıkıcı etkileri kaçınılmazdır (Bekar, 2020: s.854).

1.1.4. Covid-19'un Otomotiv Sektörüne Etkisi

Otomotiv sektörü, son yıllarda dünya ekonomisine yön veren değişimlere neden olmuştur. Petro-kimya, cam, boya, elektrik ve elektronik, demir-çelik gibi sektörlerden girdi alan otomotiv sektörü akaryakıt, finansman ve sigortacılık, tamir, bakım, pazarlama, yedek parça satışları gibi hizmetlerde yarattığı geniş iş hacmi dolayısıyla ekonomilerde etkileyici bir yere sahiptir (Fendoğlu ve Polat, 2020: s.514). Fakat Covid-19 virüsü otomotiv sektörünü derinden etkilemiş, üreticilerin birçoğu üretimlerini durdurmak zorunda kalmıştır (Özdurak, 2020: s.19). Volkswagen ve Ferrari gibi otomobil üreticileri Avrupa'da üretimi askıya almıştır (Cinel, 2020: s.128). General Motors, Honda, Nissan, Peugeot Group ve Renault gibi otomobil fabrikalarının bulunduğu Wuhan bünyesinde sadece Honda için Çin'deki toplam üretimin yaklaşık %50'si gerçekleşmektedir (Özen ve Borat, 2020, s.154). Wuhan bölgesinin karantinaya alınmasıyla bi çok fabrika faaliyetini durdurmak zorunda kalmıştır (Fendoğlu ve Polat, 2020: s.520). Yine Toyata'da Japonya'da talebin azalmasına bağlı olarak tesislerinden 5 tanesinin üretimi durdurmuştur. Nissan İngiltere'deki fabrikasındaki üretimi Nisan ayı boyunca askıya almıştır (Özen ve Borat, 2020, s.154)

Tablo 2. Covid-19 Süreci Otomotiv Üretim

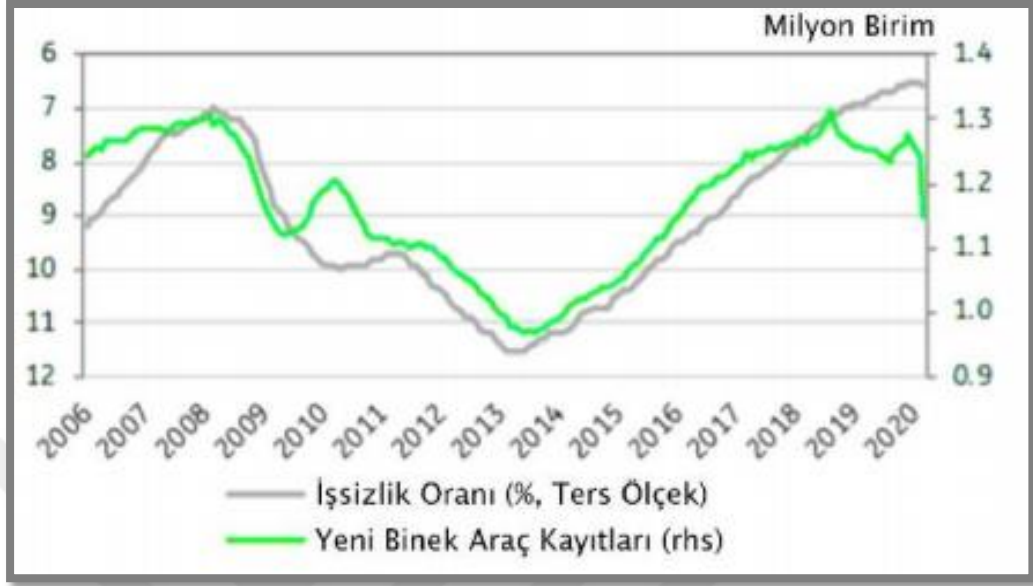

Kaynak: Fendoğlu ve Polat, 2020: s.520

Tablo 2’de Covid-19 sürecindeki otomotiv üretimi verilmiştir. Tabloda da görüldüğü gibi Covid-19 sebebiyle tedarik zincirinde yaşanan sorunlar ve talepteki düşüşler sebebiyle Avrupa ve Kuzey Amerika’da bulunan otomotiv fabrikalarının %95’ten fazlası, Kuzey Amerika’daki fabrikaların %65’i kapanmıştır (Fendoğlu ve Polat, 2020: s.520).

Covid-19’un etkileri bunula sınırlı kalmayıp salgın nedeniyle alınan önlem ve kısıtlamalar, otomotiv sektörünün de içinde yer aldığı büyük bir işsizlik olgusunun oluşmasına sebep olmuştur. Özellikle, Amerika’da Mart ayı ortasında oluşan işsizliğin 35 milyon kişiyi aştığı görülmüştür. Yine motorlu taşıtlar ve parçalara olan talepte meydana gelen daralma nedeniyle ABD ve AB’de tüketici güveninde ani bir düşüş yaşanmış ve Mart ayında ABD’deki tüketici harcamaları %7,5 oranında düşmüştür. Kamyonet ve Binek satışları Mart’ta %34, Nisan’da %48 oranında düşerken, işsizlik oranı 1940 yılından bu yana en yüksek seviyesine ulaşarak %14,7’ye yükselmiştir (Fendoğlu ve Polat, 2020: s.520). Avrupa Otomobil Üreticileri Birliği (ACEA)’ne göre otomobil üretiminde çalışan Avrupalıların en az 1.110.107’sinin işi Covid-19 krizi sebebiyle etkilenmektedir (Özen ve Borat, 2020, s.154)

Tablo 3. AB için 2006-2020 Yılları Arası İşsizlik oranı ve Otomobil Satışları

Kaynak: (Fendoğlu ve Polat, 2020: s.522)

Tablo 3’de de görüldüğü üzere, otomotiv sektöründe salgın sebebiyle yaşanan işsizliğin desteklediği genel işsizlik arttıkça 2020 yılında AB’de otomobil satışlarında ciddi anlamda düşüşler görülmüştür (Fendoğlu ve Polat, 2020: s.522).

Sanayi sektöründe sadece bu sektörlerden ibaret olmamakla birlikte en net verilerin olduğu öncelikli sektörler bu sektörlerdir. Bir sonraki bölümde de Covid-19’un havacılık sektörünü de içine alan hizmet sektörünü nasıl etkilediğinden bahsedeceğiz.

1.2. COVID-19 PANDEMİSİNİN HİZMET SEKTÖRÜ VE ÇALIŞANLARINA ETKİSİ

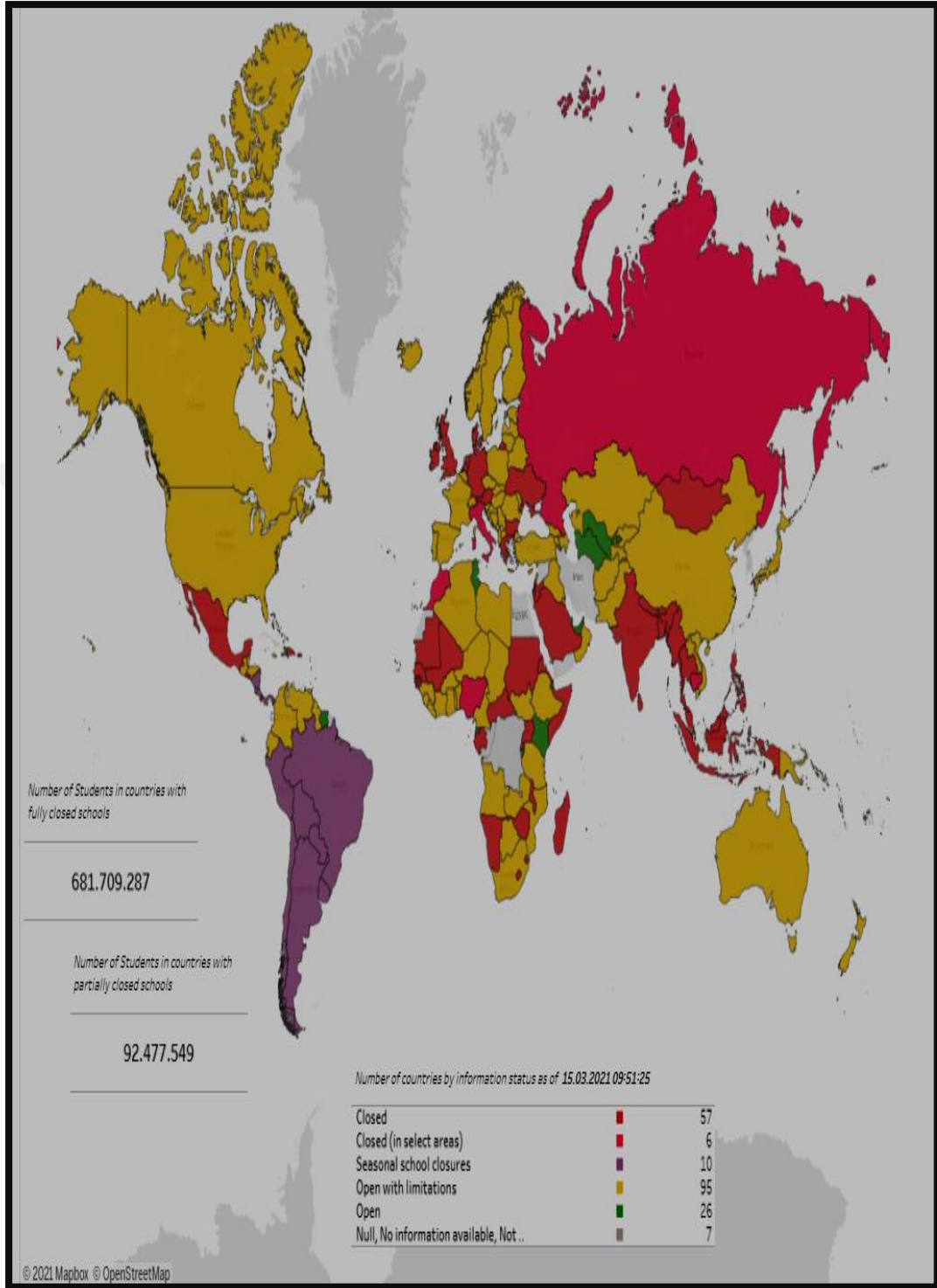
Covid-19, Sars-Cov ve Mers-Cov’un da içinde yer aldığı betacoronavirus (beta- koronavirüs) ailesinden bir virüs türü olmakla birlikte, 2019 yılında ortaya

çıkarak kısa zaman içerisinde hızla tüm dünyayı etkisi altına almış ve durum küresel bir salgın halini alarak “pandemi” ilan edilmiştir (Aşkın vd 2019: s. 305). Covid-19 virüsünün sebep olduğu sağlık olayları beraberinde ekonomik, sosyal, toplumsal ve psikolojik etkiler meydana getirmiş ve Covid-19 virüsü çok yönlü bir salgın niteliği kazanmış, (Soylu, 2020: s.170) toplumsal ve ekonomik düzeni derinlemesine etkileyen, kurumlara yönelik güven duygusunu sarsan, değerleri sorgulatan, korku ve belirsizliğin hâkim olduğu evrensel bir varoluşsal kriz yaratmıştır (Aşkın vd 2019: s.305). Hareketlilik ve turizm faaliyetlerindeki azalma nedeniyle kültürel ve yaratıcı endüstriler, havacılık sektörü gibi insan temasına ve etkileşimine bağlı hizmet sektörü olarak değerlendirilen iş alanları krizden önemli darbeler almıştır. (De Vet vd., 2021: s.8)

1.2.1.Covid-19’un Eğitime Etkisi

Covid-19’un Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından salgın olarak ilan edilmesinden sonra dünyanın 107 ülkesinde ulusal okul kapatma uygulamaları gerçekleşmiştir (Çiçek vd, 2020: s. 1091). Okulların açılması, çocuklarda genel olarak solunum yolu enfeksiyonlarında artışa yol açmaktadır. Okulların açık olduğu daha soğuk olan kış mevsimlerinde, kalabalık ve havalandırması yetersiz ortamlar; birçok solunum yolu enfeksiyonuna zemin hazırlayabilmektedir. İnfluenza (grip gibi) bir çok enfeksiyon hastalığı, hem kış mevsiminde hem de okulların açılmasıyla, özellikle kalabalık ve yeterince havalandırılmayan ortamlarda daha fazla görülmektedir. Grip esas olarak, çocuklardan yetişkinlere bulaşma eğilimi gösterirken, Covid-19 daha çok yetişkinlerden yetişkinlere veya yetişkinlerden çocuklara bulaşma eğilimi göstermektedir ve okulların açılması Covid bu bulaşıcılık riskini artırmaktadır (Bülbül ve Hacımustafaoğlu, 2020, s.258).

Tablo 4. Covid-19 Nedeniyle Kapanan Okulların Haritası

Kaynak: WBR, 2021

Covid-19 pandemisinin eğitim sektörüne belki de en önemli etkilerinden biri okulların kapatılması olmuştur (Balcı, 2020: s.77). Bulaşıcılığı yüksek olan Covid-19 pandemisi dünya genelinde bir panik ve tedirginlik oluşturmasıyla ülkeler “evde kalın” çağrısını desteklemek için eğitim süreçlerine geçici süre ara vermişlerdir

(Üstün ve Özçiftçi, 2020: s.147). Tablo 4'te dünya genelinde okulların durumu verilmiştir. Tablo 4'te dede görüldüğü gibi 15.03.2021 itibariyle küresel çapta okulları kapalı olan ülke sayısı 57, seçilmiş bazı alanlarda okulların kapalı olduğu ülke sayısı 6, mevsimsel okul kapanışlarının olduğu ülke sayısı 10, sınırlamalarla okulları açık olan ülke sayısı 95, okulları açık olan ülke sayısı 26, okulları hakkında henüz bir bilgi olmayan ülke sayısı ise 7'dir. Tamamen okulları kapalı ülkelerdeki öğrenci sayısı 681.709.287, kısmen okulları kapalı ülkelerdeki öğrenci sayısı ise 92.477.549'dur. (WBR, 2021). Dünya genelinde 1.5 milyardan fazla öğrenci, 63 milyon öğretmen, karantina, kilitleme ve okulun kapatılmasından etkilenen çok sayıda eğitim destek personeli ile eğitim topluluğu olumsuz olarak etkilenmiştir. (Balcı, 2020: s.77).

Okulların kapanmasının olumsuz etkisini azaltmak için öğrencilerin uzaktan eğitim almaları desteklenmiştir. UNESCO Genel Direktörü Audrey Azoulay UNESCO'nun büyük ölçekli uzaktan eğitim programlarının uygulanmasını desteklemekte olduklarını, okulların ve öğretmenlerin öğrencilere uzaktan eğitimle ulaşabilmeleri için açık eğitim uygulamaları ve platformlarını önermiş, yapılacak organizasyonla eğitimdeki aksamaları azaltmak için öğretim ve öğrenim amaçlı ucuz mobil teknolojilerden yararlanmak için alana uygun uygulamaları paylaşacaklarını belirtmiştir. Bu bağlamda, ülkeler tarafından eğitimin kesintisiz bir şekilde sürdürülebilmesi için çeşitli çözüm yolları önerilmiş, eğitimin devamlılığının sağlanması amacıyla konu ile ilgili materyallerin dijital ortama aktarılması sağlanmıştır (Üstün ve Özçiftçi, 2020: s.147). Öğrencilere zaman ve mekandan bağımsızlık sağlayan uzaktan eğitimle yürütülen derslere bakıldığı zaman, senkron (eş zamanlı) şeklinde yürütülen derste sanal sınıf ortamında öğrenciler ve öğretmenler birbirleriyle canlı olarak iletişim kurabilmekte, soru sorabilmekte, anlaşılmayan hususlarla ilgili taleplerini karşı tarafa iletebilmekte ve birbirleriyle tartışma imkânı elde edebilmektedirler. Ayrıca interneti bilgi erişimi, araştırma ve paylaşma için kullanan öğrenciler hayatlarının ileriki dönemlerinde teknoloji ile daha barışık olacak ve internet temelli bir eğitim öğrencileri sınıfın fiziki sınırlarından kurtararak onları birey odaklı bir yapı içinde özgüven kazanmaya teşvik edecektir (Serçemeli ve Kurnaz, 2020: s.42). Ancak ülkede, internet, bilgisayar ve diğer

çevrimiçi platformların eksikliği, bazı ülkelerde erişim ve fırsatı sınırlayan olağanüstü veri maliyeti nedeniyle dijital sınıflar halen mümkün olamamıştır. Dijital yetkinlikleri, kullanılabilirliği ve kültürü olan öğrenciler dahi öğretmenler, diğer eğitim personeli ve öğrencilerle değerli etkileşimi ve sosyal ilişkilerden mahrum kalmıştır. Kriz yönetimindeki alternatif eğitim biçimleri, öğrencilerin fiziksel varlığının yerini alamayan geçici tedbirler olarak kalmıştır (Balcı, 2020: s.77). Okullar ayrıca dünya çapında besleyici öğünlerin, korumanın, temel sağlık hizmetlerinin ve psiko-sosyal desteğin sağlanmasında kritik bir rol oynadığı için, okulların kapanması, çocukların yalnızca öğrenmelerini değil, genel refahını ve gelişimini de tehlikeye atmıştır (WBR, 2021)

1.2.2. Covid-19'un Spora Etkisi

Covid-19'un hızlı yayılma potansiyeli hükümetleri ekstra önlemler alma konusunda harekete geçirmiş ve bu kapsamda eğitime ara verilmesine, seyahat yasaklarının getirilmesine, sokağa çıkma kısıtlamalarına, toplumun birlikte vakit geçirdiği mekânların kapatılmasına ve dolayısıyla insanların kitleler halinde toplanabilecekleri etkinliklerin durdurulmasına karar verilmiştir. Spor organizasyonlarıyla ilgili verilen kararlar salgının ilk günlerinde farklılıklar gösterse de ilerleyen zamanda tüm dünyada spor organizasyonlarını erteleme/ iptal etme gerekliliği anlaşılmıştır (Göksel, 2020: s.453-454).

Hemen hemen tüm dünyada spor liglerinin ve uluslararası spor organizasyonlarının ertelenmesi veya iptali, Avrupa Futbol Liginde maçların durdurulması, EURO 2020'nin ertelenmesi, Formula 1 Grand Prix sezonu-Çin-Vietnam Grand Prix 2020 ertelenmesi, ünlü at yarışı Grand National 2020'nin iptali, İtalya ve İrlanda'da Six Nations Rugby Şampiyonası'nın ertelenmesi, tarihi Fransa bisiklet turunun ertelenmesi, ulusal şampiyonalar ve dünya şampiyonalarının tamamıyla iptal edilmeleri/ertelenmeleri, uluslararası etkinlikleri içeren spor ekosisteminin merkezi ve bu merkezin bu dönemki durağı olan Tokyo 2020

Olimpiyat Oyunlarının ertelenmesi, ticari veya çok branşlı sportif mega etkinliklerin ertelenmesi/iptali, Türkiye’de de bütün alt ve üst ligler dahil spor faaliyetlerinin tamamıyla iptal edilmesi veya ertelenmesini Covid-19’un sportif faaliyetlerine olumsuz etkileri arasındadır (Türkmen ve Özsarı, 2020: s.57).

Ertelenen ya da iptal edilen bu oyun ve turnuvalar spor ekonomisinde büyük bir etki yaratmıştır (Bingöl vd, 2020: s.1893). Özellikle EURO 2020’nin ertelenmesiyle sponsorluk ve yayın gelirleri ortadan kalkmış ve bu turnuvanın oluşturması beklenen 2 milyar avroluk gelir de ortadan kalkmıştır. Diğer taraftan spor sektöründe kullanılacak finans kaynakları salgınla mücadeleye harcanmaktadır. Örneğin FIFA, Covid-19 ile mücadele kapsamında Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Dayanışma müdahale fonuna doğrudan 10 milyon dolar katkı sağlamıştır. Liglerin ertelenmesiyle takımlar maç günü gelirlerinden mahrum kalmıştır. Örneğin Barcelona ve Real Madrid’in maç günü gelirleri toplam gelirlerinin %19’unu oluşturmaktadır. Aynı şekilde Arsenal %25, M.United %17, Liverpool %16, M.City % 10 gelir kaybına uğramışlardır. Juventus’un borsadaki hisseleri ciddi bir değer (580 milyon avro) kaybı yaşamıştır. Geride kalan süreçte M.United’in tahmini kaybı milyonlarca avroyu bulmakla birlikte, firma sponsoruyla yaptığı sözleşme gereği 25 milyon avroluk tazminat ödeme riskiyle de karşı karşıya kalmıştır. İngiltere’de yayın ve maç günü gelirleri ve maçlardan elde edilen gelirlerle birlikte toplam kayıp 1 milyar avroyu geçmiş durumdadır. Kulüplerin kurumsal kayıpları düşünüldüğünde, yaşanan zararın rekor seviyeye ulaşması kaçınılmaz olmuştur. Türkiye ve Avrupa liglerinin iptal edilmesinin ardından spor medyası da diğer medya kategorilerine kıyasla daha olumsuz etkilenmiştir (Türkmen ve Özsarı, 2020: s.57). Spor organizasyonlarının olmaması medyanın yanı sıra reklam, sponsorluk, iddia, bilet ve maç günü gelirlerini azalması anlamı taşımakla birlikte sigorta poliçeleri ve sözleşmeleri de etkilemiştir (Bingöl vd, 2020: s.1893).

Tablo 5. Covid-19 Salgını Nedeniyle Beş Büyük Ligdeki Kayıplar

LİG	Maç Günü Kaybı	Yayın Geliri Kaybı	Ticari Kayıp	Toplam Kayıp(€)
Premier Lig (İngiltere)	170-180 milyon	700-800 milyon	250-300 milyon	1,150-1,250 milyon
La Liga (İspanya)	150-170 milyon	500-600 milyon	150-200 milyon	800-950 milyon
Bundesliga (Almanya)	130-140 milyon	300-400 milyon	200-250 milyon	650-750 milyon
Serie A (İtalya)	90-100 milyon	350-450 milyon	100-150 milyon	550-650 milyon
Ligue 1 (Fransa)	50-60 milyon	150-200 milyon	100-140 milyon	300-400 milyon

Kaynak: Bingöl vd, 2020: s.1899

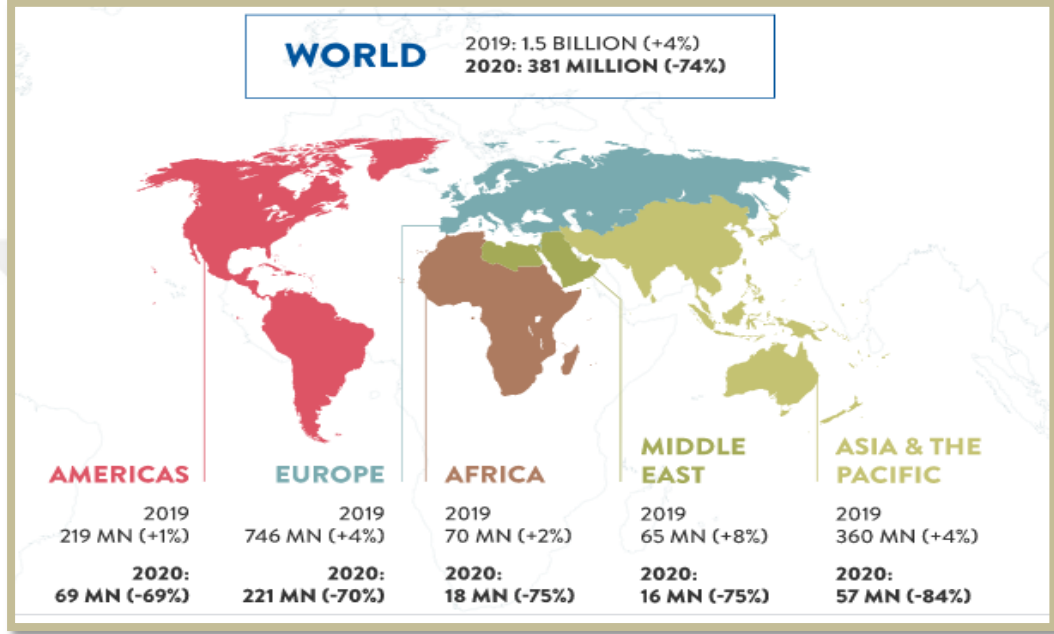
Tablo 5’de beş büyük ligdeki maç günü gelir kaybı, yayın geliri kaybı, ticari gelir kaybı ve toplam kayıplar verilmiştir. Beş büyük ligdeki (Ligue 1 Fransa, Serie A İtalya, Bundesliga Almanya, Premier Lig İngiltere ve La Liga İspanya) kulüplerin toplam gelir kaybı 4 milyar Euro’ya yaklaşmaktadır. Covid-19 salgını sebebiyle Belarus Ligi dışında Avrupa’daki tüm futbol ligleri ertelenmesi Avrupa’daki önemli kulüplerin ekonomik problemlerle karşı karşıya kalmalarına neden olmuştur. Ayrıca liglerin ertelenmiş olması, borsada işlem görmekte olan kulüplerin ekonomik zararlar görmelerine neden olmuştur (Bingöl vd, 2020: s.1899)

1.2.3. Covid-19’un Turizm Sektörüne Etkisi

Aralık 2019’da ortaya çıkarak küresel çapta yayılan Covid-19 (Bahar ve İlal, 2020: s. 125)’un yayılmasında insan hareketliliği büyük bir etken olurken bu hareketliliğin kısıtlanmasına yönelik alınan tedbirler kapsamında en fazla etkilenen sektörlerden biri de turizm olmuştur (Gümüş ve Hacıevliyagil, 2020: s.81). Hem ülkemizde hem de diğer ülkelerde vaka sayısının her geçen gün artmasına paralel olarak dünya genelinde seyahat yasakları birbiri ardına yürürlüğe girmiştir (Atay, 2020: s.168-169). Küresel düzeyde sınırların kapatılması ve uçuşların iptal edilmesi, salgının yoğun olarak etkilediği bölgelerden gelen yolcuların kabul edilmemesi ve özellikle havaalanlarında, hudut ve gümrüklerde geniş çaplı güvenlik önlemlerinin alınması, dünya genelinde geniş çaplı katılımlara sahip ve oluşturduğu ekonomik etkiler ile ülkeler açısından önemli festival, konser, kongre ve fuarlar gibi kültürel ve

sanatsal faaliyetlerin iptal edilmesi, ulusal ve yerel düzeylerde de seyahat yasakları, bazı otellerin kapanması vb. durumlar bütün ülkelerde turizm üzerinde büyük bir hasara yol açmıştır (Aydın ve Doğan, 2020: s.95; Acar, 2020: s.14-15)

Tablo 6. Ocak-Aralık 2020 Uluslararası Gelen Turist Sayısı

Kaynak: UNWTO, 2021

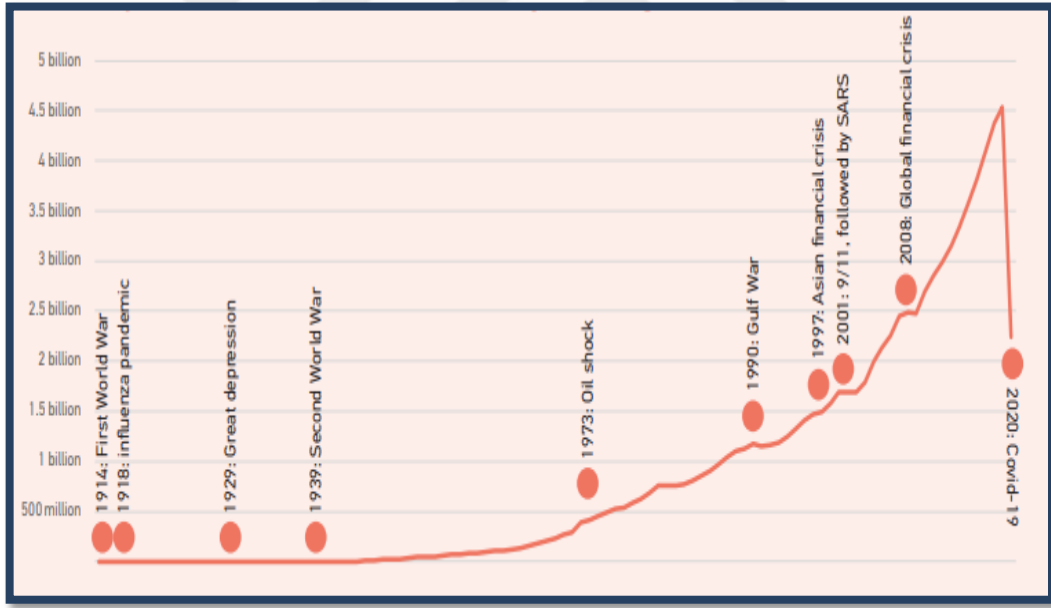
Tablo 6’da 2019 ve 2020 yıllarına ait Ocak-Aralık ayları arasında gelen turist sayıları verilmiştir. Tablo 6’da da görüldüğü gibi Amerika kıtasında 2019’da 219 milyon olan turist sayısı 2020’de %69 azalarak 69 milyona; Avrupa’da 2019’da 746 milyon olan turist sayısı 2020’de %70 azalarak 221 milyona, Afrika’da 2019’da 70 milyon olan turist sayısı 2020’de %75 azalarak 18 milyona; Orta Doğu’da 2019’da 65 milyon olan turist sayısı 2020’de %75 azalarak 16 milyona; Asya & Pasifik’te 2019’da 360 milyon olan turist sayısı 2020’de %84 azalarak 57 milyona düşmüş, dünya genelinde 2019’da toplam turist sayısı 1,5 milyar iken, 2020’de ortalama %74 azalarak 381 milyona düşmüştür (UNWTO, 2021). Turistik işletmelerin kapalı kalması sadece tüketim ekonomisine zarar vermemiş, aynı zamanda bu işletmelerde çalışan yüz milyonlarca insanın işsiz kalmasına neden olmuştur (Rol ve Alaeddinoğlu, 2020: s.235). Örneğin, Covid-19 krizinden önemli ölçüde etkilenen ve 144 milyon işçiye istihdam sağlayan turizmin alt sektörü olan konaklama ve gıda hizmetleri de bazı ülkelerde kısmen veya tamamen durma noktasına gelmiş ve

faaliyetlerinin devam edebileceği durumlarda ise talepte belirgin bir azalma yaşanmıştır (Erol, 2020: s.39).

1.2.4. Covid-19'un Havacılık Sektörüne Etkisi

Covid'in ülke içindeki yayılımı artıkça turizmin en temel bacağı olan havacılık sektöründe tüm yurtiçi ve yurtdışı uçuşlara da ara verilmiş, uçuşlar durdurulmuştur (Erdoğan ve Koçoğlu, 2020: s.25). Son 50 yılda havacılık sektöründeki büyüme üzerinde çeşitli faktörlerden kaynaklanan, daralma ve duraklama dönemleri olsa da (Körfez Savaşları, 2008 Küresel Krizi, SARS, İkiz Kuleler Saldırısı) hava trafiğini neredeyse durma noktasına getirecek Covid-19 benzeri bir kriz yaşanmamıştır (Akça, 2020: s.46)

Tablo 7. 1914-2020 Yılları Arasında Ticari Hava Trafikinde Yolcu Sayısı

Kaynak: SHGM Raporu (Covid Analysis Fact Sheet)

Ülkemiz yetkili otoritesi Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü (SHGM)'nin yayınladığı rapora göre Tablo 7'de hava trafiğini etkileyen krizler verilmiştir. Ancak havacılık tarihinde hiçbir kriz hava trafiğini Covid-19 kadar etkilememiştir (SHGM, 2020).

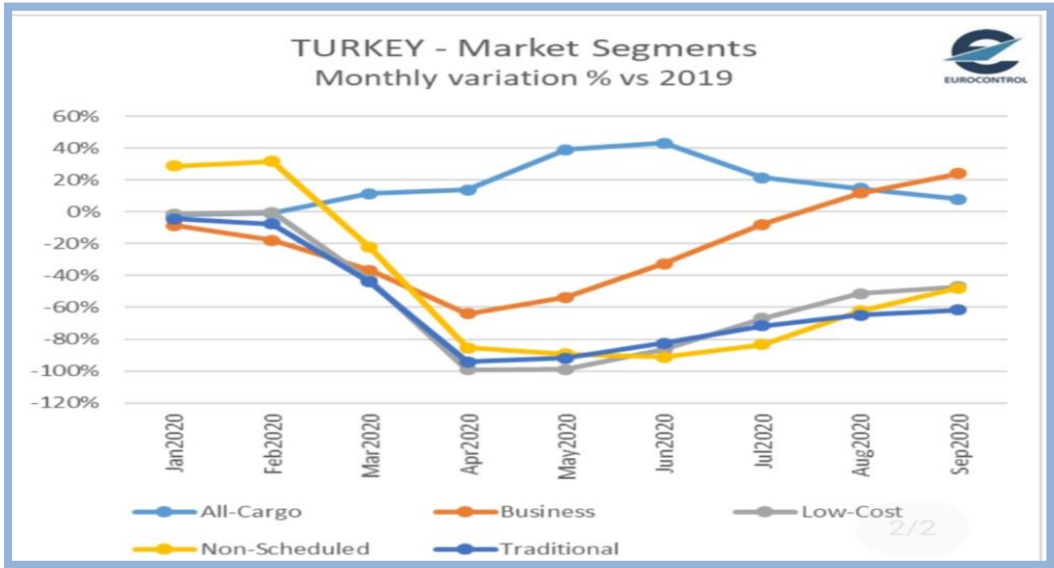
Tablo 8. 2019 Nisan -2020 Nisan Uçuş Verilerinin Kıyaslanması

Nisan 2020'deki Trafik	
3600 uçuş/gün	88,2 %
Nisan 2020'de Eurocontrol Ağ Yönetim Alanında Gerçekleşen Uçuşlar	April 2019 Nisan ayına kıyasla daha az uçuşlar

Kaynak: Eurocontrol, 2020

Tablo 8'de de görüldüğü gibi hava trafiği Covid-19 krizinin ilk başlarında, uçuşların durdurulması ve seyahat yasaklarını getirilmesine paralel olarak hava trafiği 2020 yılı Nisan ayında 2019 yılı Nisan ayına kıyasla %88,2 azalarak günlük 3600 uçuşa düşmüştür (Eurocontrol, 2020).

Tablo 9. 2020 Ocak-Eylül Hava Trafikinin 2019 Yılına Kıyasla Aylık Değişimi

Kaynak: Eurocontrol, 2020

Tablo 9'da 2020 Ocak – 2020 Eylül arası Kargo uçuşları, iş amaçlı uçuşlar, low-cost havayollarının uçuşları, tarifersiz uçuşlar ve geleneksel havayollarının

uçuşları 2019 Ocak- 2020 Eylül ayları ile kıyaslanarak uçuşlardaki değişim yüzdeleri verilmiştir. Tabloda da görüldüğü gibi özellikle Şubat ayında başlayan yolcu taşımacılığında azalma Mart ve Nisan aylarında iyice azalarak durma noktasına gelmiştir. Yolcu trafiğindeki azalmayla birlikte kargo uçuşlarından artış olmuş (Eurocontrol, 2020), kargo uçuşları yapan işletmelerin yanında SHGM'nin yolcu uçaklarında kargo taşınabileceğine dair yayınladığı genelge ile birlikte birçok havayolu yolcu taşımacılığı yapan işletmeler yolcu uçağında (yolcu uçağı koltuklarında ve ambarda) kargo taşımacılığı yapmıştır (SHGM, 2020). Seyahat yasaklarının kaldırılmasına paralel olarak Haziran ayından itibaren havayolu yolcu trafiğinde artış olmuş ve bu artış devam eden aylarda da seyretmiştir (Eurocontrol, 2020).

Tablo 10. 2019-2020 Haftalık Uçuş Verisinin Kıyaslanması

12, 623 Flights on Wednesday, 19 May
-62 % Traffic in the past 7 days vs 2019

Kaynak: Eurocontrol, 2021

Covid-19 salgını bağlamında 19 Mayıs 2021'de yayınlanan veriye göre 12.623 uçuş gerçekleşmiş, son 7 gün içindeki hava trafiği 2019 yılının aynı dönemine göre %62 oranında azalmıştır. Salgının ülkemizde ilk görülmeye başladığı zamanlara göre yaklaşık %20 oranında bir iyileşme olsa da salgının yıkıcı etkileri devam etmektedir (Eurocontrol, 2021).

Çok kapsamlı bir sistem olan ve çok çeşitli hizmetleri içine alan havacılık sektöründe seyahat kısıtlamaları ve uçuşların durması gibi önlemlerin alınmasıyla yüzlerce uçağı yere indirmek zorunda kalan havayolu işletmeleri uçuş yapamadıkları

için milyonlarca dolar zarar etmiştir. Buna bağlı olarak sistemin bir parçası olan havayollarına handling hizmeti sağlayan yer hizmeti şirketleri, havalimanı terminal işletmecileri, hava seyrüsefer hizmet sağlayıcıları, imalatçı firmalar, bakım onarım firmaları da zarardan payını almıştır. Hava kargo trafiği ise ülkemiz sorumlu otoritesi SHGM (Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü)'nin yolcu uçaklarında kargo taşımacılığı yapabilmesinin önünü açan kararı ile yolcu taşımacılığının kısıtlandığı özellikle Mart, Nisan, Mayıs aylarında uçaklarını büyük oranda yere indiren havayolları uçak kira gideri (uçak kira ise), sigortası, park ücreti gibi giderlere katlanmaktansa ivedi bir hamle olarak yolcu uçaklarında küçük düzenlemeler ile sağlık malzemesi vb kargolar taşıdığı için havayolu yolcu trafiği ile ters orantılı bir şekilde artış göstermiştir.

Her ne kadar ivedi bir hamle yapılarak durum kurtarılmaya çalışılsa da zarar büyüktür. Bu süreçte tüm dünyada birçok şirket batmış, birçoğu personellerini işten çıkarmış ve birçok personelin eğitimi yarıda kesilerek iptal edilmiş, şirketler hem mevsimsel hem de daimi kadro alımını durdurmuştur. Minimum düzeyde personel çalıştırarak yoluna devam eden şirketler bu süreçte personelden maş kesintisi yapmış, ücretsiz izne çıkarma ve kısa çalışma ödenekleri yaygın olarak kullanılmıştır. Bu durum personellerde maddi sıkıntıların yanında iş güvencesizliği kaygısını da beraberinde getirmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. COVID-19 PANDEMİSİNİN ÖRGÜTSEL ETKİLERİ

Covid-19 pandemisi ortaya çıkması ile birlikte hem sektörleri hem de bireyleri derinden etkilemiştir. Bireylerin tutum ve davranışları, hijyen algıları değişmiş, örgütsel açıdan özellikle havacılık sektöründe iş yapma biçimleri değişmiş, personeller uzaktan çalışmaya başlamıştır.

2.1. ÖRGÜT PSİKOLOJİSİNE ETKİLERİ

İnsanlar tarih boyunca kendilerini çaresiz bırakan ve hayatlarını tehdit eden doğal felaketler ve salgın hastalıklar ile hep karşı karşıya kalmışlardır. Böyle bir salgın felaketi son olarak 2019 yılının sonunda Çin’de ortaya çıkmış ve 2020 yılının başlarından itibaren (Kirman, 2020, s:11) tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Toplumsal yaşamda birçok konuda etki alanı oluşturan (Yıldırım, 2020, s.1340) sosyal, siyasal ve ekonomik yansımaları görülen Covid-19 salgınının, (Aşkın vd, 2020: s.305) sadece fiziksel sağlığı değil (Kontoangelos vd., 2020: s.492) genel nüfusun ruh sağlığını güçlü bir şekilde etkileyerek (Fontanesi, 2020: s.79) travmatik etkiler oluşturduğu, kaygı ve stres düzeyini yükselttiği bilinmektedir (Aslan, 2020: s.50).

Daha önce yapılan çalışmalardan elde edilen veriler, SARS sırasında travma sonrası stres bozukluğu ile sonuçlanan yüksek stres seviyeleri görüldüğünü ayrıca depresif bozukluklar en yaygın uzun dönemli psikolojik sorun olarak ortaya çıktığını göstermektedir (Tönbül, 2020: s.160). Ayrıca toplum sağlığını ilgilendiren bu gibi salgınlar bireylerde yalnızlık, şaşkınlık, güvensizlik ve etiketlenmeye de neden

olurken; toplumlarda iş yeri ve okul kapatma, ekonomik kayıplar, tıbbi ihtiyaçlar için kaynak yetersizliği ve ihtiyaçların yetersiz bir düzeyde karşılanması gibi olumsuz durumlara da sebep olabilmektedir (Bekaroğlu ve Yılmaz, 2020, s:575).

Tüm bunlara ek olarak kişinin kendisinin ya da aile bireylerinden birinin virüse yakalanma endişesi, tıbbi bakımın yetersizliği, temel ihtiyaçların karşılanamaması ve süreçle ilgili yeterli ve şeffaf bilgi alınmaması, salgının bulaşma riskini azaltmak ve hasta olan bireyleri sağlıklı bireylerden izole etmek amacıyla hükümet tarafından uygulanan karantina ve izolasyon döneminin uzun olması gibi durumlar bireyler üzerindeki negatif psikolojik etkisini arttırmakla birlikte (Emiral vd., 2020: s.140) daha önce yürütülen çalışmalarla elde edilen veriler de Akut Solunum Sendromu (SARS), Orta Doğu Solunum Sendromu (MERS), influenza A virüs alt tipi H1N1, Ebola ve Covid-19'un gibi salgınlarda, karantinanın insanlar üzerinde psikolojik etkileri olduğunu da göstermektedir (Gómez-Salgado vd., 2020: s.3).

Salgın sağlıklı bireylerde kendisi, ailesi ve yakınının hastalığa yakalanması korkusuna ek olarak, özgürlüğünü, işini ve bazı imkânlarını kaybetme olasılığı, rutin yaşantısını sürdürememesi gibi koşullarla psikolojilerini etkilemekte ve davranış bozukluklarına dönüşmektedir (Aslan, 2020: s.50).

Bireylerin ayrıca kaygı nedeni ile korona ile ilgili sürekli haberleri, sosyal medya hesaplarını, vaka sayılarını takip ettikleri, önleyici tedbirler konusunda hassasiyet geliştirdikleri, bu süreç nedeniyle uyku düzenlerinin bozulduğu ve semptomlar açısından sık sık kendilerini kontrol ettikleri görülmektedir (Çelebi, 2020: s.476). Pandemi sürecinde insanların bu psikolojik tepkileri, hastalığın yayılmasını ve sonraki aşamada yaşanabilecek duygusal sıkıntı ve sosyal işlev bozukluklarını önemli ölçüde etkilemektedir (Bozdağ, 2020: s.250)

2.2. ÇALIŞMA BİÇİMLERİNE ETKİSİ: UZAKTAN ÇALIŞMA

Yeni koronavirüs hastalığı (Covid-19) 2019'un Aralık ayında Çin'in Wuhan bölgesinde başlayıp tüm kıtalara yayıldıktan sonra (Vlachopoulos, 2020: s.16) salgının etkisini, bulaşma riski ve yayılma hızını azaltmak için tüm dünyada önlemler alınmaya başlamıştır. Bu kapsamda teması en aza indirmek ve personellerin sağlığını korumak için bazı işletmeler faaliyetlerini durdururken (Erol, 2020, s.212) bazı işletmeler de Türkiye'de 2020/4 no'lu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi kapsamında oluşan evden çalışma yasal altyapısına dayanarak (Özçelik, 2021, s.221) evden ya da uzaktan çalışma uygulamalarına geçiş yapmıştır (Serinikli, 2021: s.277).

Covid-19 salgını bağlamında uzaktan çalışma modeli sadece Türkiye için değil dünya genelinde birçok şirket için alternatif bir strateji haline gelmiş ve birçok ülkede geçerli olan bir çalışma yöntemi olmuştur (Akça ve Küçüköğlü, 2020: s.71). Çalışma gruplarında video konferans ve diğer gelişmiş bilgisayar iletişim araçlarını kullanım artmış, personeller yıllardır telefon, e-posta gibi belirli bir sanallık düzeyinde iletişim kurarken, Covid-19 salgını ile birlikte ofis dışında çalışan çok sayıda personel çalışma gruplarında köklü değişikliklerle birlikte evden çalışma/uzaktan çalışma sistemi oluşmuştur (Blanchard, 2021: s.290). Oluşan bu uzaktan/evden çalışma sisteminin her ne kadar çalışanların biyolojik açıdan en verimli çalışabildiği saatte çalışması dolayısıyla verimlilik artışı, iş yeri kirası, yemek giderleri, elektrik ve su fatura masrafları, ofis malzemeleri, demirbaş vb. eşya giderlerindeki düşüş, fazla çalışma ücretinin olması/az olması, iş kazalarının azalması, evli kadınların ev işlerine kolaylıkla yerine getirmesine imkan sağlaması, özel hayata, sosyal faaliyetlere ve eğitime daha fazla zaman ayırabilme, çevresel olarak araç trafiğinin azalması, enerji tüketiminin düşmesi gibi avantajları olsa da bilişim teknolojisi masraflarının artışı, çalışan üzerindeki kontrolün azalması, örgüt kültürünü aktarmada zorluk yaşama, iş-aile çatışması, iş ile bağımlı koparamama durumu, profesyonel yaşamdan izolasyon ve kaçırılan fırsatlar yasal düzenlemelerdeki yetersizlikler nedeniyle çalışanların birçoğu sosyal güvenlik primlerinden yoksun kalma durumu, aile bireylerinin müdahalesi ile işin bölünmesi,

takım çalışmasının zor olması, konsantrasyon ve disiplin sağlamada yaşanan zorluklar, sürekli ulaşılabilir olma beklentisi ve mesai saatinin olmayışı gibi dezavantajları da vardır (Özçelik, 2021, s.226; Tuna ve Türkmendağ, 2020: s.3248).

2.3. ÖRGÜTSEL DAVRANIŞA ETKİLERİ

Covid-19 pandemisi çalışanlarının örgütsel davranış açısından da etkilemiştir. Çalışanların olayları anlama ve değerlendirmesinden, motivasyona, grup davranışlarından çatışma yönetimi ve iletişime, liderlik becerilerinden, örgüt kültürüne ve stres yönetimine tüm örgütsel çalışma alanlarını etkilemiştir.

Çalışmanın bu kısmında çalışmamızın temelini oluşturan iş güvencesizliği, işsizlik kaygısı, iş yaşam dengesi başlıklarını kavramsal çerçevede değerlendirilecektir.

2.3.1. İş Güvencesizliği Kavramı ve Tanımları

İş güvencesizliği olgusu, iş organizasyonu ortamında yeni bir terim değildir (Setiawan ve Hadianto, 2008: s.1) fakat son son yıllarda önemli bir araştırma konusu olmuştur (Cheng ve Chan: 2008: s.273). İş güvencesizliği toplumun geniş bir kesimini etkileyen bir olgu olmakla birlikte bu olgunun kaynakları büyük ölçüde ekonomik yarattığı sonuçlar ise psikolojik, biyolojik ve toplumsal düzeylerde ortaya çıkabilmektedir (Aslan, 2011: s.3). İş güvencesizliği konusu 1990'lı yıllarda yaşanan ekonomik kriz ve bu kriz Avrupa ülkelerinde ortaya çıkan sorunlarla gündeme gelmiştir (Karanfil ve Doğan, 2020: s.144). Bu konudaki çalışmalara ilk olarak 1980'li yıllardan sonra başlanmış daha sonra, başta Avrupa ülkeleri ve ABD olmak üzere ülkelerin birçoğunda yaşanan, şirket kapanmaları, yeniden yapılanmaları ve

geçici iş sözleşmelerindeki artış gibi ekonomik sistemlerdeki değişimler iş güvencesizliğinin önemini artırmıştır (Dursun ve Bayram, 2013: s.23).

İş güvencesizliği kavramı 1980’li yıllarda tek boyut olarak, işin gelecek zamandaki varlığında ortaya çıkan belirsizlik durumu ve bu durumun sebep olduğu endişe hali olarak tanımlanırken sonraki yıllarda daha geniş bir bakış açısı ile işi kaybetme durumuna yönelik tehditle olabileceği gibi, önemli iş özelliklerinin olumsuz şekilde değişmesi (ücret ve ek ücretler, iş ortamının fiziki koşulları gibi iş özellikleri) ve personeli işte etkileyecek gelişmelere müdahale etme gücünden yoksun olması olarak “güçsüzlük” durumlarını da kapsayacak şekilde tanımlanmaya başlanmıştır (Eray, 2020: s.242). Heaney, Israel ve House iş güvencesizliğini işin devam etmesi konusundaki potansiyel tehdit olarak tanımlamıştır. Rosenblatt ve Ruvio ise iş güvencesizliğini “kişinin gelecekte işinin var olup olmaması konusundaki kaygı” olarak ele almıştır (Gürbüz ve Dede, 2016: s.92). Setiawan ve Hadianto ise iş güvencesizliğini çalışanların örgütlerinde çalışırken sürdürülebilirlik belirsizliği ile tehdit altında hissettikleri durum olarak tanımlamıştır (Setiawan ve Hadianto, 2008: s.1)

Borg ve Elizur iş güvencesizliği kavramını, duygusal iş güvencesizliği ve bilişsel iş güvencesizliği ayırımı ile tanımlarken, Hellgren vd. niceliksel ve niteliksel iş güvencesizliği ayırımına dayanarak tanımlamışlardır (Ilkım ve Derin, 2018: s.241).

Niceliksel iş güvencesizliği bireylerin işin devamlılığı konusundaki kaygısı olarak tanımlanırken, niteliksel iş güvencesizliğinde maaş artışının (zam vs.) azalması, kariyer olanaklarının azalması, çalışma koşullarının kötüye gibi işin özelliklerinin yoksunluğu konusunda algılanan tehdit durumu mevcuttur (Gürbüz ve Dede, 2016: s.92-93). Diğer taraftan bireyin hali hazırdaki işinde güvencesizliği düşünüp düşünmemesi bilişsel iş güvencesizliğini ifade ederken işini kaybetme korkusundan etkilenme durumu duygusal iş güvencesizliğini ifade etmektedir. (Ilkım ve Derin, 2018: s.241). Witte iş güvencesizliğinin nedenlerini bölgesel veya örgütsel seviyedeki değişiklikler (örgütsel yapıdaki değişim, bölgesel veya ulusal işsizlik

oranları gibi), negatif duygu durum ya da içsel kontrol odağı gibi kişisel özellikler ve bireylerin çalıştığı örgütteki pozisyonu belirleyen nitelikleri (yaş, pozisyon (mesleki) ve hizmet yılı) olarak 3 başlık altında toplamıştır. İş güvencesizliği, hem bireyler hem de örgütler için olumsuz sonuçlar doğuran ciddi bir stres faktörü olmakla birlikte (İlkım ve Derin, 2018: s.241) iş güvencesizliğinin ortaya çıkması hem kısa vadede hem de uzun vadede çalışanlar üzerinde fiziksel ve psikolojik olarak olumsuz etkilere neden olmakla birlikte (Setiawan ve Hadianto, 2008: s.1) gerek ekonomik gerekse toplumsal yaşamdaki değişimler, işsizlik oranı, örgütlerin yeniden yapılanması ya da örgütsek küçülmeler, çalışma hayatındaki esneklik uygulamaları, hızlı değişim, ekonomik krizler ve çalışanlar üzerindeki etkisi, uluslararası rekabet iş güvencesizliği kaygısını artırmaktadır (Dursun ve Bayram, 2013: s.23).

İş güvencesizliğinin psikolojik sonuçları üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde iş güvencesizliğinin psikolojik iyi olma halini ve iş tatminini azalttığını ve psikosomatik şikayetleri ve fiziksel baskıları artırdığını (Witte, 1999: s.155) çalışan motivasyonu, işten ayrılma niyeti, örgütsel bağlılık açısından olumsuz sonuçlara neden olduğu görülmektedir. (Karanfil ve Doğan, 2020: s.146).

2.3.2. İş Güvencesizliği Alt Boyutları

Çalışmamızda kullanılan Greenhalgh ve Rosenblatt Modeline göre oluşturulan ölçek, 2017 yılında Ezgi Dede tarafından “iş güvencesizliği algısının ve örgütsel güven düzeyinin örgütsel vatandaşlık davranışı üzerindeki etkileri: devlet ortaokulu ve özel ortaokulu öğretmenleri üzerine bir araştırma ” isimli çalışmadan alıntılanmıştır. Ölçekteki sorularla niteliksel ve niceliksel iş güvencesi değerlendirilmiştir. Kullanılan iş güvencesizliği ölçeği 9 sorudan oluşmaktadır. Bunlardan 5 tanesi niceliksel 4 tanesi niteliksel iş güvencesizliğini ölçmektedir. Niceliksel değerlendirme için Belçika, İtalya, Hollanda ve İsveç olmak üzere dört Avrupa ülkesinde, ölçeğin ölçüm özelliklerinin değerlendirildiği bir projede kullanılan ölçek kullanılmıştır. Ölçek 5 sorudan oluşmaktadır ve Ashford (1989),

Hellgren (1999) ve De Witte (2000) tarafından önceden geliştirilen maddelere dayanmaktadır. Niteliksel iş güvencesi ölçeği, Greenhalgh ve Rosenblatt'ın önemli iş özelliklerinin tehdidi olarak nitelendirdikleri tanımı yansıtacak şekilde Isaksson, Hellgren ve Pettersson tarafından geliştirilmiş olan ölçek kullanılmıştır (Özyaman, 2017, s.20).

2.3.3. İş Güvencesizliği Çalışmaları

Literatüre baktığımızda Clark 13727 çalışanın katılımı ile gerçekleştiği çalışmada “iyi bir iş” algısının yaratan faktörlerin başında iş güvencesinin (%55,3) geldiği tespit etmiştir. Samuel ve Chipunza ise çalışanları elde tutma ve iş güvencesi arasında güçlü bir ilişki olduğunu tespit etmiştir (Sadykova, s.100). Tekstil sektöründe yapılan iş güvencesizliği algısının demografik özelliklere göre incelendiği çalışmada ise personellerin iş güvencesi algılarının, gerek bireysel gerekse çevresel birçok faktörden etkilendiği, iş güvencesizliğinin bilişsel ve duygusal boyutta ele alındığı bu çalışmada personellerin iş güvencesizliği algısının orta seviyede ve duygusal iş güvencesizliğinin ortalamasının bilişsel iş güvencesizliği ortalamasından daha yüksek olduğu bu durumda anket uygulanan şirketin 30 yıldan daha fazla süredir tekstil sektöründe hizmet veren, güçlü bir organizasyon yapısına sahip bir işletme olmasından kaynaklı bir durum olduğu belirtilmektedir (Derin ve Ilkım, 2017: s.48). Sendika üyeliği ile algılanan iş güvencesizliği arasındaki bağlantıyı araştıran bir çalışmada sendika üyelerinin mevcut ve gelecekteki işlerinden korkma olasılıklarının daha yüksek olduğu görülmektedir (Brochu ve Morin, 2011: s.1).

Otel işletmelerinde uygulanan farklı bir araştırmaya göre otelde çalışan personellerin iş güvencesizlik algıları 2,41 olarak bulunmuştur. Uygulamanın yapıldığı dönemde personellerin iş güvencesizlik algılarının bu derece düşük olması araştırma yapılan bölgede otelcilik sektörüne olan talebin yüksek olması ve yüksek doluluk oranları olarak ileri sürülmektedir (Eray, 2020: s.249). İş güvencesizliği, iş tatmini ve işe bağlılık arasındaki ilişkileri inceleyen bir çalışmada yapılmış ve

sonuçlar, iş güvencesizliğinin iş tatmini ve örgütsel bağlılık ile doğrudan ve olumsuz bir Şekilde ilişkili olduğunu göstermiştir (Sari ve Thawil, 2016: s.71)

Personellerin iş güvencesizliği konusundaki algısının örgütsel vatandaşlık davranışlarına etkisinde kaygının aracı rolünü ve çalışanların iş güvencesizliğine yönelik algılarının, örgütsel vatandaşlık davranışlarının ve kaygı dzeyelerinin demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığını inceleyen bir araştırmada ise bulgular personellerin iş güvencesizliği algısı, sürekli kaygı dzeyeleri ve örgütsel vatandaşlık davranışları arasında anlamlı bir ilişki (pozitif) olduğu görülmektedir (Karanfil ve Doğan, 2020: s.157). Algılanan rgtsel destek, algılanan istihdam edilebilirlik, rol belirsizliği ve aşırı rol yükü ve iş güvencesizliği algıları arasındaki ilişkileri araştırmayı amaçlayan bir çalışmada ise, algılanan örgütsel destek, algılanan istihdam edilebilirlik, aşırı rol yükü ve bağımlı değişken iş güvencesizliği (olasılık) arasında olumsuz ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur (Blackmore, 2011: s.1). iş gvencesizliğinden kimin daha çok etkilendiğini bir meta-analitik inceleme ile ortaya koyan bir çalışmada ise mevcut meta-analizle, iş güvencesizliği ile bunun işle ve sağlıkla ilgili sonuçları arasındaki ilişkide görev süresi, yaş ve cinsiyet farklılıklarını inceleyen bir çalışmada iş güvencesizliği ile iş performansı arasındaki negatif ilişkinin anlamlı olduğunu ve güvencesizlik ile işe bağlılık arasındaki ilişkinin daha kk olduğu olduğunu İş güvencesizliği ile işten ayrılma niyeti arasındaki pozitif ilişki olduğunu, daha kısa görev süresi olan çalışanlar arasında daha uzun süre çalışanlara göre bu ilişkinin daha güçlü olduğunu ve daha genç olanlar arasında yaşlı çalışanlardan güçlü olduğunu ortaya koymuştur (Cheng ve Chan: 2008: s.272). İş güvencesizliği ve psikolojik iyi oluşu inceleyen bir çalışmada ise, cinsiyet ve yaş gibi değişkenler kontrol edildiğinde iş güvencesizliğinin daha düşük refah ile ilişkili olduğunu, cinsiyetin iş güvencesizliği ve refah arasındaki ilişkiyi düzenlediğini, kadınlar arasında psikolojik iyi oluşla ilişkili olmadığı, iş güvencesizliğinin, çalışma durumunun en sıkıntılı yönlerinden biri olduğu ortaya koyulmuştur (Witte, 1999: s.155). İş güvencesizliği ile örgütsel vatandaşlık davranışı arasındaki ilişkide bir aracı olarak duygusal bağlılığı incelemeyi amaçlayan bir çalışmada sonuçlar, iş güvencesizliği ile örgütsel vatandaşlık davranışı arasında ve iş güvencesizliği ile duygusal bağlılık ilişkisi arasında önemli lde negatif bir ilişki ve duygusal bağlılık ile örgütsel vatandaşlık davranışı arasında önemli lde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca, duygusal bağlılığın iş güvencesizliği ile örgütsel

vatandaşlık davranışı arasındaki ilişkiye aracılık ettiği ve iş güvencesizliğinin bir sonucu olarak örgütsel vatandaşlık davranışının örgütsel kaygı güdüsünü doğruladığı bulunmuştur (Purba ve Muhammad, 2020: s.80)

Literatürde iş güvencesizliği algısının çalışanların kaygı düzeyleri üzerine etkisini (Dursun ve Bayram, 2013), iş güvencesi ve genel iş davranışları ilişkisini (Bakan ve Büyükbeşe, 2004), çalışanların iş güvencesizliğine yönelik algılarını (Ülgen, 2012) ve işten ayrılma niyetleri üzerindeki etkisini (Karacaoğlu, 2015) algılanan iş güvencesizliği, iş tatmini ve birey-örgüt uyumu kavramları arasındaki ilişkileri (Ilkım ve Derin, 2018), iş güvencesizliği algısının ve örgütsel güven düzeyinin örgütsel vatandaşlık davranışı üzerindeki etkileri (Dede, 2017) pilotlarda iş güvencesizliği algısı ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkide sürekli kaygının rolünü (Sekban, 2019) araştıran çalışmalar yapılmıştır.

2019'da Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkarak tüm dünyaya yayılarak etkisi altına alan Covid-19 (Bahar ve İlal, 2020: s. 125)'un insan hareketliliği büyük etken olduğu için kısıtlamaya yönelik tedbirler alınmış (Gümüş ve Hacıevliyagil, 2020: s.81) ve vaka sayılarının artmasına paralel olarak seyahat yasakları birbiri ardına yürürlüğe girmiştir (Atay, 2020: s.168-169).

Tüm sektörlerdeki kapanma, kısıtlamalar, uçuş yasakları nedeniyle ekonomi ciddi anlamda etkilenmiş ve tüm sektörlerde işten çıkarma, ücretsiz izin ya da kısa çalışma ödeneği zorunluluk halini almıştır. Havacılık sektöründe de birçok şirket işten çıkarma, ücretsiz izin ya da kısa çalışma ödeneği gibi yöntemlere başvurmuştur. Buna istinaden Covid-19'un havacılık sektöründe iş güvencesizliğine olan etkisi araştırılmıştır.

2.3.4. İşsizlik Kaygısı Kavramı ve Tanımları

Kaygı; nesnesi genelde sebebi bilinmeyen belirsiz ve anlamsız korku veya bireyin kendi varlığı için asıl önemli olan değerlerin, varoluş hissinin ve kimliğinin tehdit edilmesi halinde yaşanan doğal bir olaydır (Tayfun ve Korkmaz, 2016, s. 536).

Başka bir tanıma göre kaygı “genellikle kötü bir şey olacaktıydı düşünceyle ortaya çıkan ve sebebi bilinmeyen gerginlik duygusudur (Turaç ve Donar, 2017: s.120).

Kaygı durumluk ve sürekli kaygı olmak üzere iki başlık altında toplanmaktadır. Durumluk kaygı bireylerin özel durumları tehlikeli olarak algılaması sebebiyle oluşan ve olaylara yüklenen anlamların genel olarak bireylerin yaşadığı duruma karşı oluşturduğu geçici ve kısa süreli tepki şeklinde ifade edilirken sürekli kaygı bireylerin içinde buldukları durumu stresli algılayıp yorumlayarak olayların bireylerce tehlikeli ve tehdit edici olarak algılaması sebebiyle oluşan hoşnut olmama ve mutsuzluk durumunu ifade eder (Tayfun ve Korkmaz, 2016: s.536).

İşsizlik ise iş hayatına girme yaşına gelmiş, iş bulma istek ve arzusunda olmasına rağmen iş bulamamış kişiler ile mevcut işini kaybederek yeni bir iş arayışında bulunma durumu olarak tanımlanır (Surat ve Ceran, 2020: s.146). Başka bir tanıma göre ise işsizlik belli bir yaşta, belli bir zaman diliminde: işi olmayan, iş arayan tüm kişileri kapsamaktadır (Tayfun ve Korkmaz, 2016, s. 537).

Yaşamımızı sürdürmek için işe ihtiyacımız olmakla birlikte, işin birey açısından anlamı para kazanmanın çok ötesindedir. İş, kişiye maddi kaynak, statü, sosyal destek, düzen sağlar. İşin yokluğu, yoksulluğa ve sosyal eşitsizliklere yol açmakta birçok psikolojik sorunu da beraberinde getirmektedir. Stres verici ve olumsuz bir yaşam olayı olarak değerlendirilen işsizlik üzerine yapılan çalışmalarda işsizliğin yaşam kalitesi, psikolojik iyilik hali, fiziksel sağlık ve kişiler arası ilişkiler üzerinde olumsuz etkileri olduğu gösterilmiştir (Kıcıır, 2017: s.1370). Gerek Türkiye’de gerekse dünyada en büyük sorunlardan biri olan işsizlik bireylerde işsizlik kaygısına yol açmakla birlikte (Surat ve Ceran, 2020: s.145) Çin’de ortaya çıkan Covid-19 salgını ile birlikte tüm dünyada ve ülkemizde havacılık sektöründe ciddi oranlarda istihdam kayıpları yaşanmıştır ve havacılık sektörü çalışanlarının hem maddi hem de manevi olarak büyük zarara uğradığı görülmektedir (Hava iş, 2020).

2.3.5. Alt Boyutları

İşsizlik tutum ölçeği katılımcıların işsizlik kaygısını ölçmek amacıyla 2012 yılında F, Bedriye Tunçsiper, İbrahim Murat Biçil ve Ömer Faruk Biçen tarafından uyarlanmıştır. Çalışmamızda 12 madde kullanılmış olup, karamsarlık (madde 1,2,3,4,5), başarıma arzusu, (madde7,8,10) iyimserlik (madde 11,12,13,14) olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır).

2.3.6. İşsizlik Kaygısı Çalışmaları

Literatüre bakıldığında işsizlik konusunda yapılan bir çalışmada çalışan eşlerden biri işsizlikle karşı karşıya kaldığında, hem işsizler hem de eşleri için kaygının pozitif bir yordayıcısı olduğunu ve sosyal desteğin kaygıları ile ters orantılı olduğunu göstermektedir (Mina vd., 2004: s.823). Üniversitede öğrencilerinde işsizlik kaygısını araştıran çalışmalar yapılmıştır (Tayfun ve Korkmaz, 2016, s. 536; Dursun ve Aytaç, 2009; Surat ve Ceran, 2020: s.146), Üniversite öğrencilerinde işsizlik kaygısını araştıran ve üniversitenin son sınıfında öğrenim gören öğrencilerin işsizlik kaygısını, stres belirtilerini, depresyon düzeyi ve durumluk sürekli kaygı arasındaki ilişkiyi ortaya koyan toplam 6198 kişinin katıldığı bir çalışmadan elde edilen bulgulara göre iş hayatına atılacak üniversite son sınıf öğrencilerinde işsizlik kaygısına rastlanmıştır. İşsizlik kaygısı yaşayan öğrencilerin işsizlik nedenleri sosyal ve çevresel baskı, özgüven eksikliği, kişisel karamsarlık, ekonomideki istihdamın, niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği olmak üzere dört alt boyut olarak tespit edilmiştir (Tayfun ve Korkmaz, 2016, s. 552). Üniversite son sınıfta öğrenim gören öğrencilerin durumluk ve sürekli kaygı düzeylerini tespit eden farklı bir araştırmadan elde edilen bulgulara göre işgücü piyasasında kısa süreli olması farketmeksizin bir iş tecrübesi olan bireylerin umutsuzluk ve kaygı düzeyleri daha düşük çıktığı, eğitimin uzun dönemde işsiz kalma riskine düşürdüğü fakat ülkemizde yeni mezun olan, lise ve üzeri eğitim almış işgücü istihdam olanaklarının düşük olduğu görülmektedir (Dursun ve Aytaç, 2009: s.81). vasıfsız ve yarı vasıflı işçiler ile beyaz yakalı, yönetici ve profesyonel işçiler üzerinde 6-11 ay arasında işsiz kalma deneyimini

araştıran bir çalışmada orta vadeli işsizliğin homojenleştirici bir etkisi olduğu, işçi sınıfı katılımcıları önemli ölçüde daha büyük maddi sorunlar yaşadığı ortaya koyulmuştur (Payne vs., 1984: s.152).

Üniversiteli gençlerin işsizlik kaygıları ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkiyi ölçen bir çalışmada elde edilen bulgular psikolojik dayanıklılığın işsizlik kaygısını anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur (Taşğın vd, 2017: s.565). İşsizlik beklenti ve tepkisini araştıran bir çalışmada bulgular işsizliğin yaşam doyumunda azalmaya yol açtığına ve işsizlerin önceki yaşam doyumu seviyelerine uyum sağlayamadığını, ayrıca, bireylerin işsizliğe geçiş yaparken daha sık üzüntü ve kaygı yaşadıklarını ve daha az mutluluk yaşadıklarını ortaya koymuştur (Von Scheve vd., 2017: s.1231). İşsiz erkeklerde depresyon ve anksiyeteyi konu edinen bir araştırmada ise işsiz erkekte oluşan bir grupta psikiyatrik durum ve psikososyal değişkenler değerlendirilmiş, işsiz kaldıkları sırada normal olan erkeklerin %14'ünün, işsizliğin ilk 6 ayında 'vaka' bozukluğu ve %17'sinin de 'sınırdaki vaka' bozukluğu geliştirdiği tespit edilmiştir (Eales, 1988: s.935).

Literatürde Covid-19'un çalışanlar üzerindeki etkilerini araştıran çalışmalar yapılmıştır (Yılmaz, 2020; Korkmaz, 2020; Kara, 2020). Covid-19 pandemi sürecinin çalışanlar ve işgücü üzerindeki etkilerini araştıran bir çalışmadan elde edilen bulgulara ise çalışanların gelirinin sınır kapatmaları, karantina önlemleri ve seyahat yasakları sebebiyle gelirleri üzerinde olumsuz etkileri olduğu tespit edilmiştir (Korkmaz, 2020: s.114). Covid-19 salgını sırasında anksiyete ve depresyon belirtilerinin yaygınlığı ve yordayıcıları üzerine yapılan ve Covid-19 pandemisinin genel popülasyondaki psikososyal etkilerini anlamayı ve karakterize etmeyi ve ruh sağlığı durumundaki değişiklikleri öngören riskleri ve koruyucu faktörleri tanımlamayı amaçlayan bir çalışmada ise depresyonla ilgili olarak katılımcıların %48'i hafif ve %9.2'si orta-ağır depresyon belirtileri bildirmiştir (Solomou ve Constantinidou, 2020: s.1). Bu alanda yapılan farklı bir araştırmaya göre ise çalışanların pandemi sürecinden olumsuz etkilendiği tespit edilmiştir. (Yılmaz, 2020: s.1724). Havacılık sektöründe istihdam güvencesizliğinin iş devri ve iş tatmini üzerindeki etkilerini inceleyen bir araştırmada analiz sonuçları, istihdam güvencesizliğinin işten ayrılma niyetini ve işten ayrılma niyetinin iş tatminini etkilediğini ancak istihdam kaygısının iş tatminini doğrudan etkilemediği, dolayısıyla

istihdam istikrarının iş tatmini ile bağlantılı olmadığını göstermiştir (Choi ve YJang, 2018: s.5703).

Covid-19'un havacılık sektörüne ve dünya sivil havacılığına etkisini (Akca, 2020; Kuşhan, 2020), çalışma hayatında koronavirüs (Covid-19) salgınının etkilerini araştıran bir çalışmada birçok sektörün evden çalışma uygulamasına geçtiği görülmektedir (Yürekli, 2020), Literatürde Covid-19 pandemisinin turizm ve ulaştırma işletmelerinin finansal performansına etkisini (Özcan, 2020) araştıran çalışmalar da yapılmış ancak Covid-19 pandemisinde yaşanan iş güvencesizliğinin işsizlik kaygısına ve iş yaşam dengesine etkisini inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır.

Havacılık sektöründe Covid-19 tedbiri olarak ilk olarak Wuhan'dan ve daha sonra Çin'den diğer ülkelere uçuşların durması, salgının Hong Kong, Japonya, Güney Kore gibi ülkelerde de görülmesiyle bu ülkelere gelen seyahat yasakları, peşinden İspanya, İran ve İtalya'da vaka sayılarının artması ile havacılık durma noktasına gelmiştir (A. Macit ve D. Macit, 2020: s.102). Endonezya (%-92), Singapur (%-89), Hong Kong (SAR) Çin (-%80) Amerika Birleşik Devletleri (-86%) gibi büyük ülke pazarları dört haftalık dönemde kapasitesindeki çarpıcı bir düşüş meydana gelmiş, 70 havayolu uluslararası uçuşlarını askıya almış ve 50 havayolu uçuşlarını azaltmış özellikle Çin'e ve Çin'den gelen hava kapasitesindeki azalma göze çarpmıştır (Mhalla, 2020: s.100).

Sektörde faaliyet gösteren şirketlerin birçoğunun uçuşları durması ile birlikte sezonluk eğitimdeki personellerinin eğitimi durdurulmuş, sezonluk personeller işe başlayamamış, kadrolu personeller için ise kısa çalışma ödeneği gibi önlemler alınsa da (Yeniçağ Gazatesi, Ali Kıdık) dünya genelinde birçok şirket işten çıkarma yoluna gitmek zorunda kalmıştır. Bu işten çıkarılma durumları ve işe başlayamadan ayrılmak zorunda olma durumları da işsizlik kaygısını beraberinde getirmiştir. Buna istinaden Covid-19 pandemisinde yaşanan iş güvencesizliğinin işsizlik kaygısına etkisi demografik faktörler açısından değerlendirilmiştir.

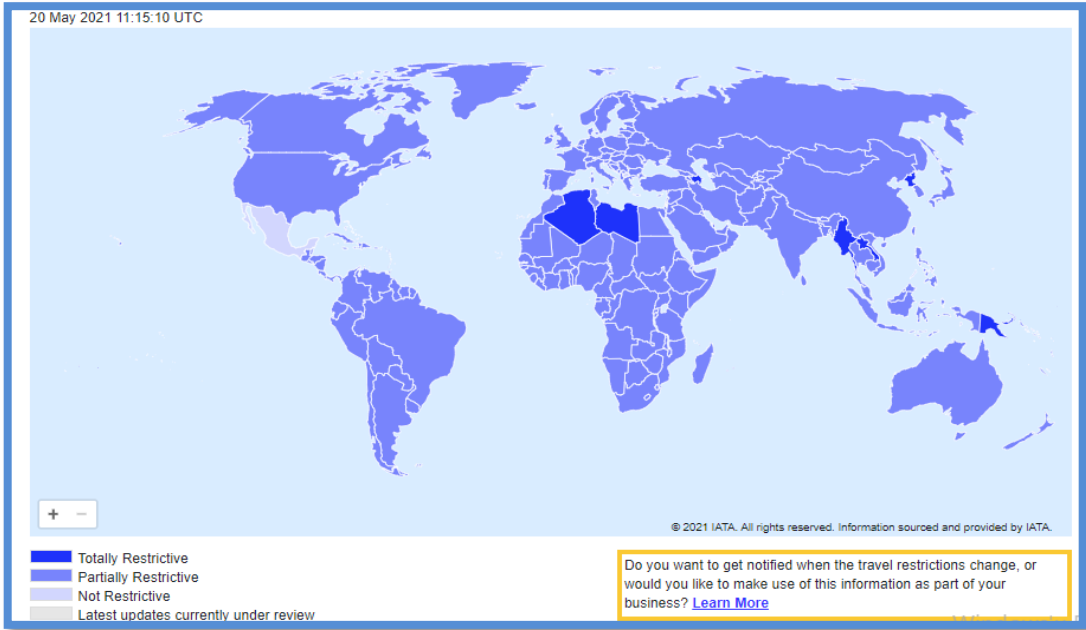
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. COVID-19 PANDEMİSİNDE YAŞANAN İŞ GÜVENCESİZLİĞİNİN İŞSİZLİK KAYGISINA ETKİSİNİN DEMOGRAFİK FAKTÖRLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

2019'da Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkarak tüm dünyaya yayılarak etkisi altına alan Covid-19 (Bahar ve İlal, 2020: s.125)'un insan hareketliliği büyük etken olduğu için kısıtlamaya yönelik tedbirler alınmış (Gümüş ve Hacıevliyagil, 2020: s.81) ve vaka sayılarının artmasına paralel olarak seyahat yasakları birbiri ardına yürürlüğe girmiştir (Atay, 2020: s.168-169).

Havacılık sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin birçoğu seyahat yasakları ve uçuşların durması ile birlikte sezonluk eğitimdeki personellerin eğitimini durdurmuş, sezonluk personelleri işten çıkarmış, kadrolu personeller için ise kısa çalışma ödeneği gibi önlemler almıştır. (Yeniçağ Gazetesi, Ali Kıdık)

Tablo 11. Covid-19 Seyahat Düzenlemeleri Haritası

Kaynak: IATA, 2021

Hava trafiğindeki son duruma bakıldığında Tablo 12’de seyahatin tamamen ve kısmen kısıtlı, kısıtlanmamış ve son güncellemelerin incelendiği bölgeler verilmiştir. Bu kapsamda kısmen kısıtlamaların bulunduğu bölgelerin yoğunluğu dikkat çekmektedir (IATA, 2021). İmalatçılar, havayolları, havayolu operatörleri, hava seyrüsefer hizmetleri sağlayıcıları, hükümetleri, sivil toplum kuruluşlarını (komşu kuruluşlar ve Sivil Toplum Örgütlerini) (SHGM), yer hizmetleri, terminal işletmeciliği, havaalanı işletmeciliği, kargo hizmetleri gibi paydaşlardan oluşan ve birbiriyle etkileşimi yüksek olan hava taşımacılığı sektörü Covid-19 pandemisinden en çok etkilenen sektörlerin başında gelmektedir (SHGM). Havacılık sektöründe havayolu ve havaalanı işletmelerinin yanı sıra havalimanı yer hizmeti işletmeleri, genel havacılık işletmeleri de kısıtlamalar ve tedbirler kapsamında faaliyetlerini durdurmuşlar, tedarikçi işletmeler de uçuşların durması ile Covid-19 krizinden dolaylı olarak etkilenmiştir.

Yolcu taşımacılığında THY hariç iç hat taşımacılık yapılamamış, dış hat seferlerinin tamamen durdurulmuştur. Hava kargo taşımacılığı yapan işletmeler ise operasyonlarına bu süreçte devam etmişlerdir. Havacılık sektörünün başka bir kolu olan havaalanı yer hizmeti işletmelerinin bu süreçte sezonluk olarak istihdam ettikleri personellerin başladıkları eğitimlerini yarıda kesmiştir (Macit,2020, s.111).

Covid-19 ile birlikte tüm dünyada ve ülkemizde havacılık sektöründe ciddi oranlarda istihdam kayıpları yaşanmakla birlikte havacılık personellerinin maddi ve manevi olarak büyük zarara uğradığı görülmektedir (Hava iş, 2020). Havacılık sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin birçoğu uçuşların durması ile birlikte sezonluk eğitimdeki personellerin eğitimini durdurmuş, sezonluk personelleri işten çıkarmış, kadrolu personeller için ise kısa çalışma ödeneği gibi önlemler almıştır (Yeniçağ Gazatesi, Ali Kıdık). Bu süreçte istihdamın korunması ve içinde bulunulan ekonomik şartların olumsuz etkilerini azaltmak için Ağustos 2020 tarihinde THY A.O. yetkilileri ile bir protokol imzalanmış ve istihdam kayıplarını önlemek için çalışanların ücretsiz izine çıkarılması görüşülmüştür (Hava iş, 2020). Ancak belirli bir süre ödenen kısa çalışma ödeneğinin sona ermesi ile birlikte birçok şirket

personellerini ücretsiz izne çıkarmıştır. Örneğin Turkish Do&Co Mart ayı itibari ile kısa çalışma ödeneğinin son ermesi ile birlikte çalışanlarını günlük yaklaşık 44,15 tl ile ücretle ücretsiz izne çıkarmıştır (Yeniçağ Gazatesi, Ali Kıdık).

Pandeminin etkisi ile yolcu sayısının %50 oranında azalması, çalışanlara ödenen ücretlerde yaklaşık %40-%50 azalmaya sebep olmuştur.

Yaşanan süreç çalışanları geçim sıkıntısıyla karşı karşıya bırakmış ve hatta çalışanlardan bazıları maddi sıkıntılar sebebiyle intihar etmiştir (Airport Haber, 2021).

Covid-19'la birlikte ile birlikte tüm dünyada ve ülkemizde havacılık sektöründe ciddi oranlarda istihdam kayıpları yaşanmış ve havacılık sektörü çalışanların hem maddi hem de manevi olarak büyük zarara uğradığı görülmüştür (Hava iş, 2020). Yaşanan istihdam kaybına istinaden işsizlik sorunu ortaya çıkmış ve bu da işsizlik kaygısı beraberinde getirmiştir. Bireylerin yaşamını sürdürmek için işe ihtiyacı olmakla birlikte, işin birey açısından anlamı para kazanmanın çok ötesindedir. İş, kişiye maddi kaynak, statü, sosyal destek, düzen sağlar. İşin yokluğu, yoksulluğa ve sosyal eşitsizliklere yol açmakta birçok psikolojik sorunu da beraberinde getirmektedir. Stres verici ve olumsuz bir yaşam olayı olarak değerlendirilen işsizlik üzerine yapılan çalışmalarda işsizliğin yaşam kalitesi, psikolojik iyilik hali, fiziksel sağlık ve kişiler arası ilişkiler üzerinde olumsuz etkileri olduğu gösterilmiştir (Kıdır, 2017: s.1370).

Covid-19 pandemisinin birçok etkisi olmakla birlikte havacılık sektöründe neden olduğu ekonomik kriz birçok personelin ücretsiz izne çıkarılmasına, daha az çalışmasına, sezonluk ve daimi işçi alımlarının durmasına, maaş kesintisine ve istihdam olanaklarının düşmesine sebebiyet vermesi iş güvencesizliği algısının yaratılmasına neden olmuştur.

İş güvencesizliği, hem bireyler hem de örgütler için olumsuz sonuçlar doğuran ciddi bir stres faktörü olmakla birlikte (Ilkım ve Derin, 2018: s.241) gerek ekonomik gerekse toplumsal yaşamdaki değişimler, işsizlik oranı, örgütlerin yeniden yapılanması ya da örgütsek küçülmeler, çalışma hayatındaki esneklik uygulamaları, hızlı değişim, ekonomik krizler ve çalışanlar üzerindeki etkisi, uluslararası rekabet iş güvencesizliği kaygısını artırmaktadır (Dursun ve Bayram, 2013: s.23).

Türk sivil havacılık sektöründe Covid-19 pandemisinin yönetimini araştıran bir çalışmada havacılık işletmelerinin uluslararası sağlık ve havacılık örgütleri talimatlarına istinaden uçuşların durmasıyla finansal yönetime odaklanarak krizi yönetmeye çalıştığı belirtilmektedir. Ancak çalışmanın yapıldığı dönemde pandeminin halen devam etmesi ve yeterli veri elde edilememesi çalışmanın kısıtını oluşturmaktadır. (A. Macit ve D. Macit, 2020: s.113). Covid-19'un ekonomik etkilerini araştıran bir makalede havacılık endüstrisinde yolcu gelirinde beklenen düşüşün, 2020'de 2019'un aksine 252 milyar \$ (-%44) civarında olduğunu göstermektedir (Roy, 2020: s.5). Ancak bu araştırmanın da kısıtı pandeminin ilk dönemlerinde yapılması ve yeterli veri elde edilememesidir.

Covid-19 pandemisine yönelik çalışmalar büyük çoğunlukla makro boyutta yapılmış olmakla birlikte Covid-19 Sürecinde havacılık sektöründe tüketici davranışlarını inceleyen gibi mikro boyutunu inceleyen bir çalışma da yapılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre havayolunu tercih edecek yolcuların Covid-19 salgın sürecindeki korkularının hem beklenti hem de tutumları üzerinde pozitif etkileri olduğu ortaya koymuştur (Özkan, 2020: s.687).

Covid-19 salgını ve küresel havacılık endüstrisinin toparlanmasını inceleyen bir araştırma küresel havacılık endüstrisinin pandeminin etkisiyle ciddi bir darbe aldığını ve seyahat kısıtlama önlemlerinin yürürlüğe girmesinden bu yana birçok gelir kaybının yaşandığını, sektörün toparlanmasının yerel ve bölgesel havacılık talepleri ile artacağını, sürdürülebilirliği sağlamak için hem özel hem de kamu sektörleri tarafından uygun maliyetli finansman sağlanmasına ihtiyaç olduğunu ortaya koymuştur (Dube vd., 2021: s.11). Tüm bu yaşanan iş güvencesizliği ve istihdam sorunları işsizlik kaygısını ve dolayısıyla da iş-yaşam dengesini etkilemektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ

4.1.PROBLEM

2019 yılının Aralık ayında ortaya çıkarak tüm dünyayı etkisi altına alan ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafında pandemi ilan edilen Covid-19'un ortaya çıkmasıyla peş peşe gelen seyahat yasakları, sokağa çıkma kısıtlamaları, eğitime ara verilmesi, uçuşların büyük oranda durdurulması sağlık, spor, sanat, turizm, eğitim, gibi birçok sektörü derinden etkilemiştir. Şüphesiz en çok etkilenen sektörlerden birisi de havacılık sektörüdür. Covid-19 vakasının ilk kez ülkemizde görülmesiyle uçuşlar durdurulmuş, havayolu yolcu taşımacılığı yapan şirketler uçaklarını yere indirmek zorunda kalmıştır. Uçaklarını yere indiren havayolları aylarca uçuş yapamamış ve bu durum sektörü ve çalışanları derinden etkilemiştir. Havacılık sektörü personelleri çalışma saatleri düşürülmüş ve daha kısa çalışmaya başlanmış, esnek çalışma başlatılmıştır. Personeller ayrıca kısa çalışma ödeneği alarak maaşlarını alabilmiş, şirketler arasında zorunlu yıllık izin kullanma ve ücretsiz izne çıkarmalar artmıştır. Pandeminin çalışanlara birçok etkisi olmakla beraber yaşanan bu krizin verdiği hem maddi hem manevi zararlar oluşan iş güvencesizliği ortamının işsizlik kaybına etkisi demografik faktörler açısından incelenmiştir.

4.2. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Anketler internet (Google Forms) ortamında hazırlanarak havacılık sektöründe çalışan 300 kişiye iletilmiştir. Ankette yer alan sorulara gerekli şartı konulmuş ve katılımcıların soruları atlaması engellenmiştir. 300 kişiye gönderilen anketi 210 kişi

yanıtlanmıştır. Eksik veya yanlış doldurulan anket bulunmayıp, tüm anketler analize dahil edilmiştir.

4.3. ÖRNEKLEM

Bu çalışma verileri pandemi dönemi itibariyle günlük uçuş sayısı 200'ün altında olan Gaziantep, Malatya, Antalya, Gazipaşa havalimanı yer hizmetlerinde çalışan 210 personele uygulanan anket sonucunda elde edilmiştir. Anket çalışması sonucunda katılımcıların büyük bir kısmını erkek olduğu ve yaş grubu olarak çoğunluğunun 20-30 yaş arasında olduğu, mevcut şirkette çalışma durumları çoğunluğun 0-2 yıl çalıştıkları ve toplam çalışma sürelerinin 1-5 yıl olduğu görülmektedir.

4.4. ARAŞTIRMA ÖLÇEKLERİ

Çalışmamızda iş güvencesizliği ölçeği, işsizlik tutum ölçeği ve demografik sorular kullanılarak veri toplanmıştır.

4.4.1. İş Güvencesizliği Ölçeği

Çalışmamızda kullanılan Greenhalgh ve Rosenblatt Modeline göre oluşturulan İş güvencesizliği ölçeği 2017 yılında Ezgi Dede tarafından “iş güvencesizliği algısının ve örgütsel güven düzeyinin örgütsel vatandaşlık davranışı üzerindeki etkileri: devlet ortaokulu ve özel ortaokulu öğretmenleri üzerine bir araştırma ” isimli çalışmadan alıntılanmıştır. İş güvencesizliği ölçeği 9 madde ve 2 alt boyuttan oluşmaktadır. Niteliksel iş güvencesizliği boyutu 5 maddeden (5,6,7,8,9) oluşmaktadır, niceliksel iş güvencesizliği boyutu 4 maddeden (1,2,3,4) oluşmaktadır.

Yanıtlar orijinal formunda beşli Likert ölçeği ile değerlendirilmiştir. Yanıt kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum olarak gruplandırılmıştır. Yanıtlar 1-5 arasında puanlanmıştır. Yüksek puanlar yüksek iş güvencesizliğini göstermektedir Ölçek soruları ek 1 de verilmiştir.

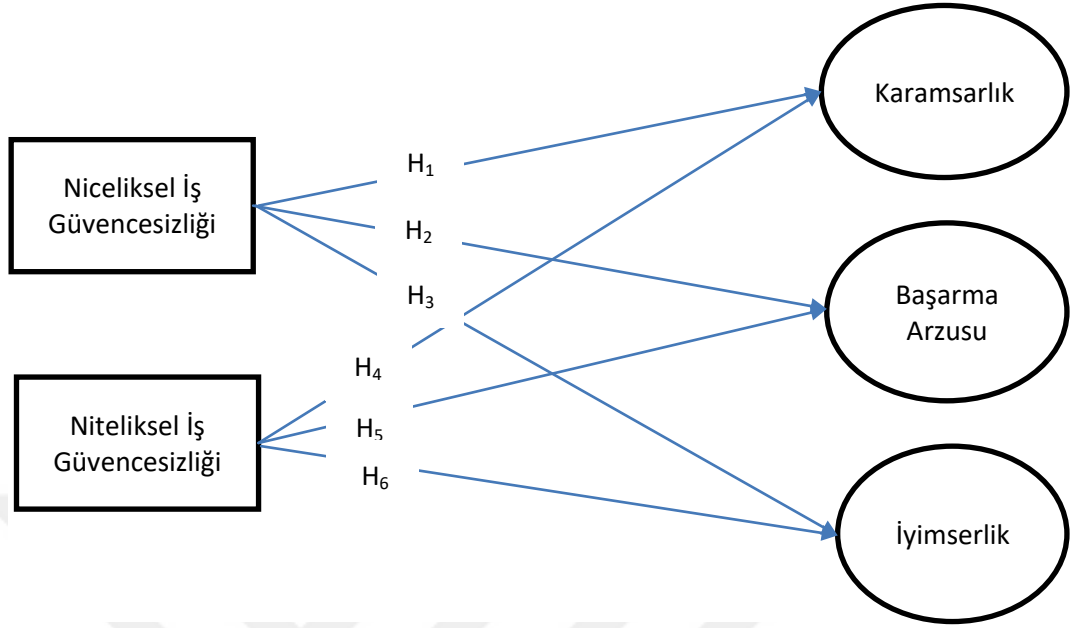
4.4.2. İşsizlik Tutum Ölçeği

Çalışmamızda kullandığımız işsizlik tutum ölçeği 2012 yılında F, Bedriye Tunçsiper, İbrahim Murat Biçil ve Ömer Faruk Biçen tarafından uyarlanan ölçektir. Ölçek 14 sorudan oluşmaktadır. Çalışmamızda 12 madde kullanılmış olup, karamsarlık (madde 1,2,3,4,5), başarıma arzusu, (madde7,8,10) iyimserlik (madde 11,12,13,14) olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. İşsizlik kaygısı algıları ile ilgili ankette yer alan ifadelerde 5’li Likert tipi ölçek kullanılmıştır.

4.5. ARAŞTIRMANIN AMACI VE MODELİ

İş güvencesizliği ve işsizlik kaygısı Covid-19 sürecinde birçok ülkede sıklıkla karşılaşılan iki olgudur. Bu araştırmada bu iki değişken arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu bağlamda iş güvencesizliğinin iki alt boyutu, nicel ve nitel iş güvencesizliği ile iş kaygısının alt boyutları olan karamsarlık, başarıma arzusu ve iyimserlik arasındaki nedensellik incelenmiştir. Araştırma modeli Tablo 13’de gösterilmiştir.

Tablo 12. Araştırmanın Modeli

Tablo 12’de yer alan araştırma modeli kapsamında aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir.

Hipotezler;

H₁: Niceliksel iş güvencesizliğinin karamsarlık üzerinde anlamlı ve olumlu yönde etkisi vardır.

H₂: Niceliksel iş güvencesizliğinin başarıma arzusu üzerinde anlamlı ve negatif yönde etkisi vardır.

H₃: Niceliksel iş güvencesizliğinin iyimserlik üzerinde anlamlı ve negatif yönde etkisi vardır.

H₄: Niteliksel iş güvencesizliğinin karamsarlık üzerinde anlamlı ve olumlu yönde etkisi vardır.

H₅: Niteliksel iş güvencesizliğinin başarıma arzusu üzerinde anlamlı ve olumlu yönde etkisi vardır.

H₆: Niteliksel iş güvencesizliğinin iyimserlik üzerinde anlamlı ve olumlu yönde etkisi vardır.

4.6. TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER BİLGİLERİ

Tablo 13. Katılımcılara Ait Demografik Veriler

		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	79	38,3
	Erkek	127	61,7
	Toplam	206	100,0
Yaş Grupları	20-30	88	42,7
	31-40	74	35,9
	41-50	38	18,4
	51 ve üzeri	6	2,9
	Toplam	206	100,0
Öğrenim Durumu	İlköğretim	13	6,3
	Lise	38	18,4
	Önlisans-Lisans	102	49,5
	Yüksek lisans-D	53	25,7
	Toplam	206	100,0
Çalışma Durumu	Çalışıyor	134	65,0
	Çalışmıyor	14	6,8
	Emekli	36	17,5
	Ücretsiz İzin	22	10,7
	Toplam	206	100,0

Katılımcılara ait demografik veriler yukarıdaki tabloda yer almaktadır. Buna göre katılımcıların %38'i kadın ve %62'si erkek, çoğunluğu (%43) 20-30 yaş grubunda, yine çoğunluğu (%50) önlisans-lisans eğitim düzeyindedir. Çalışma durumuna göre ise %65'i halihazırda bir işte çalışan ve %7'si işsiz durumdadır.

4.7. ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖLÇEKLERİN DAĞILIMI VE KEŞFEDİCİ FAKTÖR ANALİZİ

4.7.1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Dağılımı

Araştırmada yer alan ölçeklere ait sorulara verilen yanıtlar, verilerin parametrik analizlere uygunluğu açısından kontrol edilmiştir. Normal dağılımın incelenmesinde genellikle veriler Kolmogorov-Smirnov ($N>30$) veya Shapiro-Wilk ($N<30$) testlerine tabi tutmak şeklinde ölçülse de bu testlerin sosyal bilimler ve Likert ölçekleri için oldukça katı olduğunu ve büyük örneklerde geçerli sonuçlar vermediğini dikkate almak gerekmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2018). Bu nedenle Gürbüz ve Şahin'e (2018) göre kabul gören bir başka yaklaşım çerçevesinde, verinin çarpıklık ve basıklık değerlerinin, kendi standart hatasına bölünmesi ile elde edilen değerler dikkate alınmıştır. Bu maksatla verilerin çarpıklık değerleri "skewness" ve "kurtosis" analizi ile test edilmiştir. Değişkenlerden bazılarının basıklık ve çarpıklık değerlerinin $\pm 1,5$ aralığı içinde ve parametrik analizler için yeterli normallığe sahip olduğu (Hair, Black, Babinve Anderson, 2014; Tabachnick ve Fidell, 2015) görülmüştür.

Tablo 14'te işsizlik kaygısı ölçeğine ait basıklık ve çarpıklık değerleri yer almaktadır.

Tablo 14. İşsizlik Kaygısı Ölçeğine Ait Basıklık Ve Çarpıklık Değerleri

Maddeler	Ort.	Çarpıklık	Basıklık
Aileme, arkadaşlarıma karşı itibarımı yitireceğimi düşünürüm	2,47	,029	-,813
Kendime olan güvenimin sarsılacağına inanırım	2,61	,002	-,789
Gittikçe içime kapanmaya başlayacağımdan endişe ederim	2,60	,001	-,682
İşsiz olduğumu başkalarına söylemenin zor geleceğini hissederim	2,46	,092	-,882

Yaşamımı sürdürmek için yeterli bir gelirim olamayacağından endişe ederim	2,31	,232	-,793
"Aileme ekonomik olarak	2,41	,162	-,816
Bu süreyi, moralimi hiç bozmadan iş sınavlarına hazırlanarak / iş aramaya devam ederek geçiririm	2,29	,238	-,801
"Rakiplerimin önüne geçebilmek	2,20	,441	-,506
Bu sürede, mesleğimle ilgisi olmasa da masraflarımı karşılayacak geçici işler yaparım	2,10	,618	-,265
Ne olursa olsun iş bulacağıma dair inancımı koruyacağıma inanırım	2,16	,474	-,309
Bu süreyi, işe başladığımda yapamayacağım pek çok aktivite ile ilgilenerek geçiririm	2,37	,509	-,570
İşsizliğin beni utandıracak bir durum olacağını sanmam	2,36	,177	-,655
"İş bulamama sebebinin	2,16	,406	-,811
Kendi işimi kurmak gibi alternatif çözümler aramayı (arayacağımı) düşünürüm	2,35	,202	-,709

Tablo 15. İş Güvencesizliği Ölçeği Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Tablo 15’de işsizlik güvencesizliği ölçeğine ait basıklık ve çarpıklık değerleri yer almaktadır.

Maddeler	Ort.	Çarpıklık	Basıklık
Sanırım işten çıkarılacağım	2,42	,059	-1,118
İşimin geleceği konusunda kaygı duyuyorum	2,67	,271	-,913
İşimi kaybetmekten korkuyorum	2,68	,049	-,982
Yakın gelecekte işten atılmaktan korkuyorum	2,50	,411	-,861
Bu iş yerinde kalıcı olacağımdan eminim	2,85	-,202	-,879
Bu iş yerinde ilerleme olanaklarım oldukça iyi	3,10	-,120	-,746
Bu kurumun yakın gelecekte daha iyi çalışma olanakları sağlayacağını hissediyorum	3,37	-,175	-,723

Bu kurumun bana daha iyi maddi olanakları sağlayacağını düşünüyorum	3,18	-,059	-,771
Çalıştığım kurumun benim yeteneklerime gelecekte de gereksinim duyacağına inanıyorum	2,95	,056	-,986

4.7.2. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Keşfedici Faktör Analizi

İş güvencesizliği ölçeği keşfedici faktör analizi sonuçları Tablo16'de yer almaktadır.

Tablo 16. İş Güvencesizliği Ölçeği Keşfedici Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	Faktörler ve Faktör Yükleri	
	Niceliksel İş güvencesizliği	Niteliksel İş güvencesizliği
Sanırım işten çıkarılacağım.	,506	
İşimin geleceği konusunda kaygı duyuyorum.	,664	
İşimi kaybetmekten korkuyorum.	,831	
Yakın gelecekte işten atılmaktan korkuyorum.	,730	
Bu iş yerinde kalıcı olacağımdan eminim.		,593
Bu iş yerinde ilerleme olanaklarım oldukça iyi.		,750
Bu kurumun yakın gelecekte daha iyi çalışma olanakları sağlayacağını hissediyorum.		,793
Bu kurumun bana daha iyi maddi olanakları sağlayacağını düşünüyorum.		,741
Çalıştığım kurumun benim yeteneklerime gelecekte de gereksinim duyacağına inanıyorum.		,648

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) = 0,754

Bartlett's Küresellik Testi = χ^2 (36) = 442,514 p<,000

Toplam Açıklanan Varyans = %55,77

Çıkarım Metodu: Temel Bileşenler Analizi.

Döndürme Metodu: Varimax ile Kaiser Normalizasyonu.

Tablo 17. İşsizlik Kaygısı ölçeği keşfedici faktör analizi sonuçları

MADDELER	Faktörler ve Faktör Yükleri		
	Karamsarlık	Başarma Arzusu	İyimserlik
Aileme, arkadaşlarıma karşı itibarımı yitireceğimi düşünürüm.	,598		
Kendime olan güvenimin sarsılacağına inanırım.	,724		
Gittikçe içime kapanmaya başlayacağımdan endişe ederim.	,757		
İşsiz olduğumu başkalarına söylemenin zor geleceğini hissederim.	,744		
Yaşamımı sürdürmek için yeterli bir gelirim olamayacağından endişe ederim.	,674		
Aileme ekonomik olarak zarar verdiğimi düşünürüm.	,670		
Bu süreyi, moralimi hiç bozmadan iş sınavlarına hazırlanarak / iş aramaya devam ederek geçiririm.		,349	
Rakiplerimin önüne geçebilmek için bilgisayar/yabancı dil kursu gibi kurslara katılırım.		,696	
Bu sürede, mesleğimle ilgisi olmasa da masraflarımı karşılayacak geçici işler yaparım.		,851	
Ne olursa olsun iş bulacağıma dair inancımı koruyacağıma inanırım.		,422	
Bu süreyi, işe başladığımda yapamayacağım pek çok aktivite ile ilgilenecek geçiririm.			,676
İşsizliğin beni utandıracak bir durum olacağını sanmam.			,699
İş bulamama sebebinin benden değil, ülke koşullarından kaynaklandığına inanırım.			,626
Kendi işimi kurmak gibi alternatif çözümler aramayı (arayacağımı) düşünürüm.			,421

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) = 0,773

Bartlett's Küresellik Testi = χ^2 (91) = 778,914 p<,000

Toplam Açıklanan Varyans = %52,57

Çıkarım Metodu: Temel Bileşenler Analizi.

Döndürme Metodu: Varimax ile Kaiser Normalizasyonu.

4.8. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİ ARASINDA KORELASYON ANALİZİ

Hazırlanan araştırma modeli kapsamında test edilecek hipotezlere yönelik değişkenler arasında çoklu korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon analizi sonuçları Tablo 19 yer almaktadır. Buna göre bağımlı değişkenlerden karamsarlık ile bağımsız değişkenlerden nitel veya nicel iş güvencesi arasında anlamlı bir korelasyona rastlanılmamıştır. Ancak bağımlı değişkenlerden başarıma arzusu ve iyimserlik ile bağımsız değişkenlerden nitel ve nicel iş güvencesizliği arasında anlamlı korelasyona rastlanılmıştır.

Tablo 18. Hipotezlere Yönelik Değişkenler Arasında Çoklu Korelasyon Sonuçları

Değişkenler	Ort.	nicel.is.guv	nitel.is.guv	karamsarlik	basarma.arzu	iyimserlik
nicel.is.guv	2,57	$\alpha=,668$				
nitel.is.guv	3,09	,306**	$\alpha=,763$			
karamsarlik	2,47	-,137	-,039	$\alpha=,793$		
basarma.arzu	2,19	,169*	,280**	,171*	$\alpha=,674$	
iyimserlik	2,31	,181**	,222**	,107	,540**	$\alpha=,632$

** . Korelasyon %99 güven aralığında anlamlıdır (çift kuyruk).

* . Korelasyon %95 güven aralığında anlamlıdır (2-tailed).

4.9.ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİNİN REGRESYON ANALİZLERİ İLE TEST EDİLMESİ

4.9.1. H1 VE H4 Hipotezlerinin Regresyon Analizleri ile Test Edilmesi

Araştırma modeli kapsamında kurulan hipotezlerin test edilmesi amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizleri yapılmıştır. İlk olarak H1 ve H4 numaralı

hipotezleri test edilmiştir. Kurulan regresyon modeline ait özet bilgiler Tablo 19’de yer almaktadır. Buna göre bağımsız değişkenler tarafından bağımlı değişken üzerindeki etki açıklama oranı (R^2) 0,019 olarak elde edilmiştir. Bir başka ifade ile bu regresyon modeli kapsamında bağımlı değişken üzerindeki değişimin veya etkinin %2,’si bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı ifade edilebilir.

Tablo 19. H1 ve H4 Hipotezi Model Özeti

Model	R	R^2	Düzeltilmiş R^2	Tahmini Standart Hata
1	,137 ^a	,019	,009	,63852

a. Değişkenler: (Sabit), nitel.is.guv, nicel.is.guv

b. Bağımlı Değişken: karamsarlik

H1 ve H4 hipotezine ait regresyon modelinin ANOVA sonuçları Tablo 20’dadır. Kurulan bu regresyon modelinin anlamlı olmadığı ($p>0,05$) görülmektedir.

Tablo 20. H1 ve H4 hipotezi ANOVA^a

Model		Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kare	F	p
1	Regresyon	1,578	2	,789	1,935	,147 ^b
	Artık	82,765	203	,408		
	Toplam	84,343	205			

a. Bağımlı Değişken: karamsarlik

b. Değişkenler: (Sabit), nitel.is.guv, nicel.is.guv

H1 hipotezi katsayıları Tablo 21’ de yer almaktadır. Regresyon modeli anlamlı olmadığı için bağımsız değişkenlerin karamsarlık üzerinde anlamlı bir etkisinden söz edilememektedir. Bir başka ifade ile H1 ve H4 hipotezleri desteklenmemiştir.

Tablo 21. H1 Hipotezi Katsayıları

Model		Standartlaştırılmamış		Standart		Collinearity		
		Katsayılar	SH	Katsayılar	t	p	İstatistiği	Tolerans
1	(Constant)	2,744	,195		14,052	,000		
	nicel.is.guv	-,107	,057	-,138	-1,884	,061	,906	1,103
	nitel.is.guv	,002	,056	,003	,037	,971	,906	1,103

a. Bağımlı Değişken: karamsarlık

4.9.2. H2 ve H5 Hipotezlerinin Regresyon Analizleri ile Test Edilmesi

H2 ve H5 numaralı hipotezlere ait regresyon analiz sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir. Model özet sonuçları bağımlı değişkendeki %9’luk ($R^2=,086$) bir değişim modelde bulunan bağımsız değişkenler tarafından açıklandığını göstermektedir.

Tablo 22. H2 ve H5 Hipotezi Model Özeti

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,293 ^a	,086	,077	,61393

a. Değişkenler: (Sabit), nitel.is.guv, nicel.is.guv

b. Bağımlı Değişken: Başarma arzusu

Regresyon modeli ANOVA sonuçları anlamlıdır ($p<0,05$).

Tablo 23. H2 ve H5 hipotezi ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	7,198	2	3,599	9,548	,000 ^b
	Residual	76,513	203	,377		
	Total	83,710	205			

a. Bağımlı Değişken: Başarma arzusu

b. Değişkenler: (Sabit), nitel.is.guv, nicel.is.guv

Regresyon modeli katsayıları incelendiğinde modelde yer alan bağımsız değişkenlerden nitel iş güvencesizliğinin başarıma arzusu üzerinde anlamlı ($p<0,05$), olumlu yönde ve düşük seviye etkisinden söz edilebilir. Buna göre katılımcıların nitel iş güvencesizliği algıları arttıkça başarıma arzularının da artacağı ifade edilebilir. Böylece H2 hipotezi desteklenmezken H5 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 24. H2 Ve H5 Hipotezi Katsayıları

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	1,404	,188		7,479	,000		
	nicel.is.guv	,071	,055	,092	1,301	,195	,906	1,103
	nitel.is.guv	,194	,054	,252	3,574	,000	,906	1,103

a. Bağımlı Değişken: Başarıma arzusu

4.9.3. H3 ve H6 Hipotezlerinin Regresyon Analizleri ile Test Edilmesi

H3 ve H6 numaralı hipotezlere ait regresyon analiz sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir. Model özet sonuçları bağımlı değişkendeki %6'lık ($R^2=,064$) bir değişim modelde bulunan bağımsız değişkenler tarafından açıklandığını göstermektedir.

Tablo 25. H3 ve H6 Hipotezi Model Özeti

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,252 ^a	,064	,054	,61486

a. Predictors: (Constant), nitel.is.guv, nicel.is.guv

b. Dependent Variable: iyimserlik

Regresyon modeli ANOVA sonuçları anlamlıdır ($p<0,05$).

Tablo 26. H3 ve H6 hipotezi ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	5,215	2	2,608	6,898	,001 ^b
	Residual	76,744	203	,378		
	Total	81,959	205			

a. Bağımlı Değişken: İyimserlik

b. Değişkenler: (Sabit), nitel.is.guv, nicel.is.guv

Regresyon modeli katsayıları incelendiğinde modelde yer alan bağımsız değişkenlerden nitel iş güvencesizliğinin iyimserlik üzerinde anlamlı ($p < 0,05$), olumlu yönde ve düşük seviye etkisinden söz edilebilir. Buna göre katılımcıların nitel iş güvencesizliği algıları arttıkça iyimserlik algılarının da artacağı ifade edilebilir. Böylece H3 hipotezi desteklenmezken H6 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 27. H3 Ve H6 Hipotezi Katsayıları

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	1,630	,188		8,668	,000		
nicel.is.guv	,096	,055	,125	1,750	,082	,906	1,103
nitel.is.guv	,140	,054	,184	2,584	,010	,906	1,103

a. Bağımlı Değişken: iyimserlik

4.10. DEMOGRAFİK DEĞİŞKEN GRUP FARKLILIKLARI ANALİZLERİ

Çalışmanın bu bölümünde araştırma modelinde yer alan değişkenlere yönelik demografik değişken grup farklılıkları analizleri yapılmıştır. Bu maksatla incelenen literatür çerçevesinde tüm değişkenler için cinsiyet, yaş grubu ve öğrenim durumlarına yönelik bağımsız örneklem t-testi veya ANOVA analizleri yapılarak sonuçlar rapor edilmiştir.

4.10.1. Cinsiyet Grup Farklılıkları Analiz Sonuçları

Cinsiyet grup farklılıkları analiz sonuçları Tablo 28’de yer almaktadır. Buna göre nitel iş güvencesizliği ve karamsarlık değişkenleri açısından her iki grup katılımcıları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır ($p>0,05$). Ancak Nicel iş güvencesizliği grup farklılığı anlamlıdır $t_{(204)}=2,464$ $p=0,015$. Kadın katılımcıların ortalamaları anlamlı bir şekilde erkek katılımcıların ortalamalarından yüksektir. Bir başka ifade ile seçilen örneklem dahilinde kadın katılımcıların nitel iş güvencesizlik algılarının erkeklerden yüksek olduğu söylenebilir. Başarma arzusu grup farklılığı anlamlıdır $t_{(204)}=3,350$ $p=0,001$. Kadın katılımcıların ortalamaları anlamlı bir şekilde erkek katılımcıların ortalamalarından yüksektir.

Tablo 28. Cinsiyet Grup Farklılıkları Analiz Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	N	Ort.	SS	Std. Hata Ort.	SD	t	p
nicel.is.guv	Kadın	79	2,74	,71	,08	204	2,464	0,015
	Erkek	127	2,46	,87	,08			
nitel.is.guv	Kadın	79	3,16	,71	,08	204	0,958	0,339
	Erkek	127	3,05	,90	,08			
karamsarlik	Kadın	79	2,48	,62	,07	204	0,070	0,944
	Erkek	127	2,47	,66	,06			
basarma.arzu	Kadın	79	2,37	,62	,07	204	3,350	0,001
	Erkek	127	2,07	,63	,06			
iyimserlik	Kadın	79	2,47	,63	,07	204	2,955	0,003
	Erkek	127	2,21	,61	,05			

Bir başka ifade ile kadın katılımcıların başarıma arzularının erkeklerden yüksek olduğu söylenebilir. İyimserlik algısı grup farklılığı anlamlıdır $t_{(204)}=2,955$ $p=0,003$. Kadın katılımcıların ortalamaları anlamlı bir şekilde erkek katılımcıların ortalamalarından yüksektir. Yani kadın katılımcıların iyimserlik algılarının erkeklerden yüksek olduğu söylenebilir.

4.10.2.Yaş Grup Farklılıkları Analiz Sonuçları

Yaş grup farklılıkları analiz sonuçları Tablo 29’da yer almaktadır. Nicel ve nitel iş güvencesizliği için grup farklılıkları anlamlı değildir ($p>0,05$). Diğer değişkenler için grup farklılıkları Tukey testi ile yorumlanmıştır.

Tablo 29. Yaş Grup Farklılıkları Analiz Sonuçları

		Kareler Toplamı	SD	Ort.Kare	F	p
nicel.is.guv	Gruplar Arasında	,684	3	,228	,333	,80 2
	Gruplar İçinde	138,489	202	,686		
	Toplam	139,174	205			
nitel.is.guv	Gruplar Arasında	2,427	3	,809	1,17 7	,32 0
	Gruplar İçinde	138,893	202	,688		
	Toplam	141,321	205			
karamsarlik	Gruplar Arasında	4,849	3	1,616	4,10 7	,00 7
	Gruplar İçinde	79,494	202	,394		
	Toplam	84,343	205			
basarma.arzu	Gruplar Arasında	9,178	3	3,059	8,29 2	,00 0
	Gruplar İçinde	74,532	202	,369		
	Toplam	83,710	205			
iyimserlik	Gruplar Arasında	5,389	3	1,796	4,73 9	,00 3
	Gruplar İçinde	76,570	202	,379		
	Toplam	81,959	205			

Yaş gruplarına göre farklılıklar incelendiğinde karamsarlık değişkeni için 20-30 ile 41-50 yaş grubu arasındaki ortalama farkının anlamlı olduğu ($p=0,007$) görülmektedir. Buna göre gençlerin daha karamsar olduğu ifade edilebilir.

Tablo 30. Tukey Test Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	(I) Yaş Grubu	(J) Yaş Grubu	Ortalama Fark (I-J)	SH	p
karamsarlık	20-30	31-40	-,17010	,09894	,316
		41-50	-,39603*	,12177	,007
		51 ve üzeri	-,45013	,26469	,326
	31-40	20-30	,17010	,09894	,316
		41-50	-,22594	,12520	,274
		51 ve üzeri	-,28003	,26628	,719
	41-50	20-30	,39603*	,12177	,007
		31-40	,22594	,12520	,274
		51 ve üzeri	-,05409	,27558	,997
	51 ve üzeri	20-30	,45013	,26469	,326
		31-40	,28003	,26628	,719
		41-50	,05409	,27558	,997
başarma.arzusu	20-30	31-40	-,17107	,09581	,283
		41-50	-,46890*	,11791	,001
		51 ve üzeri	-,90530*	,25630	,003
	31-40	20-30	,17107	,09581	,283
		41-50	-,29783	,12123	,070
		51 ve üzeri	-,73423*	,25784	,025
	41-50	20-30	,46890*	,11791	,001
		31-40	,29783	,12123	,070
		51 ve üzeri	-,43640	,26684	,361
	51 ve üzeri	20-30	,90530*	,25630	,003
		31-40	,73423*	,25784	,025
		41-50	,43640	,26684	,361
iyimserlik	20-30	31-40	-,28432*	,09711	,020
		41-50	-,35242*	,11951	,019
		51 ve üzeri	-,49716	,25978	,225
	31-40	20-30	,28432*	,09711	,020
		41-50	-,06810	,12287	,945
		51 ve üzeri	-,21284	,26134	,848
	41-50	20-30	,35242*	,11951	,019
		31-40	,06810	,12287	,945
		51 ve üzeri	-,14474	,27047	,950
	51 ve üzeri	20-30	,49716	,25978	,225
		31-40	,21284	,26134	,848
		41-50	,14474	,27047	,950

Başarma arzusu açısından 20-30 yaş grubu ile 41-50 ve 20-30 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu ayrıca 31-40 ile 51 ve üzeri yaş grup farklılıkları anlamlıdır ($p<0,05$). Buna göre gençlerin yaşlılara oranla başarma arzularının daha düşük olduğu ifade edilebilir.

4.10.3. Öğrenim Durumu Grup Farklılıkları Analiz Sonuçları

Öğrenim durumu farklılıkları analiz sonuçları Tablo 31’de yer almaktadır.

Tablo 31. Öğrenim Durumu Farklılıkları Analiz Sonuçları

		Kareler Toplamı	SD	Ort.Kare	F	<i>p</i>
nicel.is.guv	Gruplar Arasında	,866	3	,289	,421	,738
	Gruplar İçinde	138,308	202	,685		
	Toplam	139,174	205			
nitel.is.guv	Gruplar Arasında	4,164	3	1,388	2,044	,109
	Gruplar İçinde	137,157	202	,679		
	Toplam	141,321	205			
Karam sarlık	Gruplar Arasında	2,894	3	,965	2,392	,070
	Gruplar İçinde	81,449	202	,403		
	Toplam	84,343	205			
basarma.arzusu	Gruplar Arasında	2,082	3	,694	1,718	,165
	Gruplar İçinde	81,628	202	,404		
	Toplam	83,710	205			
iyimserlik	Gruplar Arasında	,596	3	,199	0,494	,687
	Gruplar İçinde	81,363	202	,403		
	Toplam	81,959	205			

Araştırma modelinde yer alan tüm değişkenler için gruplar arasındaki ortalama farklılıkları anlamlı değildir ($p>0,05$). Bu nedenle gruplar arasındaki ortalamalar farklı olsa da bu farkın bir anlamlılık içermediği ifade edilebilir. Bir başka ifade ile öğrenim durumu, katılımcıların iş güvencesizliği veya işsizlik kaygısı açısından anlamlı bir değişken değildir.

SONUÇ

Örnekleme dahilinde kadın katılımcıların nitel iş güvencesizlik algıları erkeklerden daha yüksektir. Başarım arzusu grup farklılığı anlamlıdır $t_{(204)}=3,350$ $p=0,001$. Kadın katılımcıların ortalamaları anlamlı bir şekilde erkek katılımcıların ortalamalarından yüksektir. Yani kadın katılımcıların iyimserlik algılarının erkeklerden yüksek olduğu söylenebilir.

Yaş gruplarına göre farklılıklar incelendiğinde karamsarlık değişkeni için 20-30 ile 41-50 yaş grubu arasındaki ortalama farkının anlamlı olduğu ($p=0,007$) görülmektedir. Buna göre gençlerin daha karamsar olduğu ifade edilebilir

Başarım arzusu açısından 20-30 yaş grubu ile 41-50 ve 20-30 yaş grubu ile 51 ve üzeri yaş grubu ayrıca 31-40 ile 51 ve üzeri yaş grup farklılıkları anlamlıdır ($p<0,05$). Buna göre gençlerin yaşlılara oranla başarım arzularının daha düşük olduğu ifade edilebilir.

Araştırma modelinde yer alan tüm değişkenler için gruplar arasındaki ortalama farklılıkları anlamlı değildir ($p>0,05$). Bu nedenle gruplar arasındaki ortalamalar farklı olsa da bu farkın bir anlamlılık içermediği ifade edilebilir. Bir başka ifade ile öğrenim durumu, katılımcıların iş güvencesizliği veya işsizlik kaygısı açısından anlamlı bir değişken değildir.

KAYNAKÇA

Acar, Yusuf (2020). "Yeni koronavirüs (Covid-19) salgını ve turizm faaliyetlerine etkisi." Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi, 4(1): 7-21.

Aday, Serpil, Mehmet Seckin Aday (2020). "Impact of COVID-19 on the food supply chain." Food Quality and Safet, 4(4): 167-180.

Airport haber, <https://m.airporthaber.com/havacilik-haberleri/havalimani-personelicanina-kiydi.html>, Erişim tarihi: 09.05.2021

Akça, Meltem (2020). "Covid-19'un havacılık sektörüne etkisi." Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7(5): 45-64.

Akın, Adnan, Esra Ulukök, Tayfun Arar (2017). "İş-yaşam dengesi: Türkiye'de yapılan çalışmalara yönelik teorik bir inceleme." Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 19(1), 113-124.

Alaeddinoğlu, Faruk, Serkan Rol (2020). "Covid-19 pandemisi ve turizm üzerindeki etkileri." Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Salgın Hastalıklar Özel: 233-258.

Ali Kırdık, Yeni Çağ Gazetesi, Erişim tarihi 20.05.2021 <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/mobi/turk-hava-yollari-yuzlerce-calisan-ucretsiz-izne-cikardi-kisa-calisma-odeneği-sona-erdi-437574h.htm>

Apaydın, Çiğdem (2011). Öğretim üyelerinin işe bağımlılık düzeyi ile iş-yaşam dengesi ve iş-aile yaşam dengesi arasındaki ilişki. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Ashford, Susan J., Cynthia Lee, Phillip Bobko (1989). "Content, cause, and consequences of job insecurity: A theory-based measure and substantive test." Academy of Management journal, 32(4): 803-829.

Aslan, Kağan (2011). Çalışanlarda iş güvencesizliği ve işini kaybetme kaygısının iş verimi ve iş üretkenliği üzerindeki etkilerinin incelenmesi: Bilişim sektöründe bir araştırma. Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Aslan, Recep (2020). "kovid-19 fizyoloji ve psikolojiyi nasıl etkiliyor?." Ayrıntı Dergisi,8(88):47-53

Atay, Lütfi (2020). "Kovid-19 salgını ve turizme etkileri." Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi,17(1) : 168-172.

Aydın, Bülent, Merve Doğan (2020). "Yeni Koronavirüs (Covid-19) pandemisinin turistik tüketici davranışları ve Türkiye turizmi üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi." Pazarlama Teorisi ve Uygulamaları Dergisi, 6(1): 93-115.

Bahar, Ozan, Nur Çelik İlal (2020). "Coronavirüsün (Covid-19) turizm sektörü üzerindeki ekonomik etkileri." International Journal of Social Sciences and Education Research, 6(1): 125-139.

Bakan, İsmail, Tuba Büyükbeşe (2004). "Çalışanların iş güvencesi ve genel iş davranışları ilişkisi: Bir alan çalışması." Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,(23):35-39

Balcı, Ali (2020) "Covid-19 özelinde salgınların eğitime etkileri." Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi,3(3): 75-85

Bekar, Ayhan (2020). "Ürün konumlandırma covid-19'un ihracat ve pazarlama stratejisine etkisi: pandemi süreci ve sonrası mobilya sektörü." Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi, 4: 852-873.

Bekaroğlu, Ece, Tuğba Yılmaz (2020). "Covid-19 ve psikolojik etkileri: Klinik psikoloji perspektifinden bir derleme" Nesne Psikolojik dergisi, 8(18): 573-584

Bingöl, Hülya, Şükrü Bingöl vd, (2020). " Covid-19'un spor sektörüne etkisi." Journal of History School, (46):1890-1909.

Blackmore, Caroline, J. R. Kuntz (2011). "Antecedents of Job Insecurity in Restructuring Organisations: An Empirical Investigation." New Zealand Journal of Psychology. Master Thesis 40(3)

Blanchard, Anita L (2021). "The effects of COVID-19 on virtual working within online groups." Group Processes & Intergroup Relations, 24(2): 290-296.

Borat, Oğuz, Meryem Özen (2020). "Otomotiv yan sanayi sektöründe tedarikçi seçiminde ahp, bulanık ahp ve bulanık topsis yaklaşımı." İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 19(38): 152-171.

Bozdağ, Faruk (2020). "Pandemi sürecinde psikolojik sağlamlık." Turkish Studies, 15(6): 247-257

Bozkurt, Yasemin, Zekiye Zeybek, Rüstem Aşkın (2020)."Covid-19 pandemisi: Psikolojik etkileri ve terapötik müdahaleler." İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(37): 304-318

Brochu, Pierre, Louis-Philippe Morin (2012). "Union membership and perceived job insecurity: Thirty years of evidence from the American General Social Survey." ILR Review, 65(2): 263-285.

Bulut, Remzi, Pınar Çoşkun (2020). "Covid-19 pandemisi döneminde Türkiye'de istihdam ve işsizlik." Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi, 2(2): 217-225

Burkhanov, A., Bobir Ortikmirzaevich Tursunov (2020). "Main indicators of textile enterprises' financial security assessment." Vlakna a Textil, 27(3): 35-40.

Bülbül, Beyhan, Mustafa Hacımustafaoğlu (2020). "Covid-19 epidemiyolojisinde okulların açılmasının etkisi." Çocuk Enfeksiyon Dergisi, 14(4): 257-260.

Cheng, Grand H-L., Darius K-S. Chan (2008). "Who suffers more from job insecurity? A meta-analytic review." Applied Psychology, 57(2): 272-303.

Cinel, Emek Aslı (2020). "Covid-19'un küresel makroekonomik etkileri ve beklentiler." *Politik Ekonomik Kuram*, 4(1): 124-140.

Çelebi, Gülin Yazıcı (2020). "Covid 19 salgınına ilişkin tepkilerin psikolojik sağlamlık açısından incelenmesi." *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 8: 471-483.

Çiçek, İlhan, Ahmet Tanhan, Selami Tanrıverdi (2020). "Covid-19 ve eğitim." *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1): 1091-1104.

Çiçek, İlhan, Ahmet Tanhan, Selami Tanrıverdi (2020). "Covid-19 ve eğitim." *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1):1091-1104.

De Vet, Jan Maarten, et al. (2021). "Impacts of the COVID19 pandemic on EU industries." Publication for the committee on Industry, Research and Energy, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, European Parliament

Dede, Ezgi (2017). İş güvencesizliği algısının ve örgütsel güven düzeyinin örgütsel vatandaşlık davranışı üzerindeki etkileri: Devlet ortaokulu ve özel ortaokul öğretmenleri üzerine bir araştırma. Doktora tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Dube, Kaitano, Godwell Nhamo, David Chikodzi (2021). "Covid-19 pandemic and prospects for recovery of the global aviation industry." *Journal of Air Transport Management*, 92, 102022:1-12

Dursun, Salih, Nuran Bayram (2013). "İş güvencesizliği algısının çalışanların kaygı düzeyleri üzerine etkisi: Bir uygulama." *Isguc The Journal of Industrial Relations and Human Resources*, 15(3): 20-27.

Dursun, Salih, Serpil Aytaç (2009). "Üniversite öğrencileri arasında işsizlik kaygısı." *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(1): 71-81.

Emiral, Emrah, Zehra Arslan Çevik, Şuayip Gülümser (2020). "Covid-19 pandemisi ve intihar." *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 5: 138-147.

Erben, Gül Selin, Ayşe Begüm Ötken (2014). "Paternalist liderlik ve işe bağlı mutluluk ilişkisinde iş-yaşam dengesinin rolü." *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 12(22): 103-121.

Erdoğan, Yeşim, Filiz Koçoğlu, Celil Sevim (2020). "Covid-19 pandemisi sürecinde anksiyete ile umutsuzluk düzeylerinin psikososyal ve demografik değişkenlere göre incelenmesi." *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 23

Erol, Sevgi Işık, (2020). "Covid-19'un Turizm Sektöründe İstihdama Etkisi: İtalya, İspanya ve Türkiye Örnekleri" *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 8(2), 38-49.

Eurocontrol, 2019-2020 Haftalık uçuş verilerinin kıyaslanması, Erişim tarihi: 20.05.2021 <https://www.eurocontrol.int/publication/eurocontrol-comprehensive-assessment-covid-19s-impact-european-air-traffic>

Eurocontrol, Türkiye’de Covid-9 Etkileri, Erişim tarihi: 09.05.2021, <https://www.eurocontrol.int/publication/eurocontrol-comprehensive-assessment-covid-19s-impact-european-air-traffic>

Fendoğdu, Eda, Mehmet Ali Polat (2020) . Bölüm 33 Covid-19 salgını’nın otomotiv endüstrisi üzerindeki etkileri. Research Gate. <https://www.researchgate.net/publication/348884668>

Fontanesi, L., D. Marchetti vd. (2020). “The effect of the Covid-19 lockdown on parents: A call to adopt urgent measures.” Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy, 12(1):79–81

Genç, Seray Gülertekin, Volkan Genç, Murat Gümüş (2016). "Otel işletmelerinde duygusal zekanın iş stresi ve iş yaşam dengesi üzerindeki etkisi." Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 6(2/1), 97-112.

Gerçek, Merve, Sevgi Elmas Atay, Gönen Dünder (2015). "çalışanların iş-yaşam dengesi ile kariyer tatmininin, işten ayrılma niyetine etkisi." Kafkas University. Faculty of Economics and Administrative Sciences. Journal, 6(11): 67-85

Gómez-Salgado, Juan, vd. (2020). "Related health factors of psychological distress during the Covid-19 pandemic in Spain." International journal of environmental research and public health, 17(11): 3947

Gökkaya, Öznur (2014). “yerel yönetimlerde iş-yaşam dengesi ve çalışan davranışı ilişkisinin incelenmesi: Kocaeli belediyeleri örneği.” Elektronik Mesleki Gelişim Ve Araştırmalar Dergisi, 2(3), 1-18.

Göksel, Ali Gürel (2020). "Koronavirüs (Covid-19) salgınının spor organizasyonlarına etkisi ve sporda normalleşme süreci." Electronic Turkish Studies,15(4):451-462

Gümüş, Murat, Seray Gülertekin Genç, Volkan Genç (2016). "Otel işletmelerinde duygusal zekanın iş stresi ve iş yaşam dengesi üzerindeki etkisi." Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 6(2/1):97-112.

Gürbüz Fatma Gülrüh, Ezgi Dede (2016). "Ortaokul öğretmenlerinin örgütsel güven ve iş güvencesizliği algıları arasındaki ilişki." Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 14(2): 89-108.

Hacıevliyagil, Nuri, Arif Gümüş (2020). "Covid-19’un en etkili olduğu ülkelerde salgın-borsa ilişkisi." Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 19 (Covid-19 special issue): 354-364.

Hans De Witte (1999). “Job Insecurity and Psychological Well-being: Review of the Literature and Exploration of Some Unresolved Issues”, European Journal of Work and Organizational Psychology, 8(2): 155-177, DOI: 10.1080/135943299398

IATA, Covid-19 seyahat Düzenleme haritası, Erişim tarihi 20.05.2021 <https://www.iatatravelcentre.com/world.php>

Ilkım, Neslihan, Neslihan Derin (2018). "Algılanan iş güvencesizliği, iş tatmini ve birey-örgüt uyumu kavramları arasındaki ilişkiler." "Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 18(36):238-254.

İnternet sitesi, Onur Air Personellerini İzne Çıkardı, Erişim Tarihi, 09.05.2021, <https://www.turizmgunlugu.com/2021/04/03/onur-air-ve-turkish-doco-personelini-ucretsiz-izne-cikardi/>

Kara, Elif (2020). "COVID-19 pandemisi: İşgücü üzerindeki etkileri ve istihdam tedbirleri." "Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7(5):269-282.

Karacaoğlu, Korhan (2015). "Çalışanların iş güvencesizliğinin işten ayrılma niyetleri üzerindeki etkisi: alanya bölgesindeki beş yıldızlı otellerde bir araştırma." "Journal of Alanya Faculty of Business/Alanya İstetme Fakültesi Dergisi, 7(1):13-21

Karanfil, Seda Mumlu, Altan Doğan (2020). "Çalışanların iş güvencesizliğine yönelik algılarının örgütsel vatandaşlık davranışlarına etkisinde kaygının aracı rolü." "Alphanumeric Journal, 8(1): 143-162.

Kırcı, Başak (2017) "Eğitilmiş genç işsizliği üzerinden işsizlik kaygısına bir bakış." "Çalışma ve Toplum, 54(3): 1369-1396

Kirman, Fatma (2020). "Sosyal medyada salgın psikolojisi: algı, etki ve başa çıkma." "Dünya İnsan Bilimleri Dergisi, 2:11-44.

Kontoangelos, Konstantinos, Marina Economou, Charalambos Papageorgiou (2020). "Mental health effects of Covid-19 pandemic: A review of clinical and psychological traits." "Psychiatry investigation, 17(6): 491.

Korkmaz, Abdul Vahap (2020). "COVID-19'un işçiler üzerindeki etkileri ve bir dizi çözüm önerileri." "Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7(5): 114-132.

Korkmaz, Oya, Evrim Erdoğan (2014). "İş Yaşam Dengesinin Örgütsel Bağlılık ve Çalışan Memnuniyetine Etkisi." "Ege Academic Review, 14(4):541-557

Korkmazer, Fuat (2020). "Üniversite öğrencilerinin işsizlik kaygısı algılarının incelenmesi." "Business Economics and Management Research Journal, 3(2): 141-152.

Kuşhan, Melih C. (2020). "Covid-19 un dünya sivil havacılığına etkisi." "Makine, 162:10-13

Küçükusta, Deniz (2017). "Konaklama işletmelerinde iş-yaşam dengesi sorunları ve çözüme yönelik yaklaşımlar." "Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(3): 243-268

Macit Armağan, Deniz Macit (2020). "Türk sivil havacılık sektöründe Covid19 pandemisinin yönetimi." "Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7(4), 100-116.

Meltem, Akça, Mübeyyen Tepe Küçüköglü (2020). "Covid-19 ve iş yaşamına etkileri: Evden çalışma." Uluslararası Yönetim Eğitim ve Ekonomik Perspektifler Dergisi, 8(1): 71-81.

Mhalla, Majdouline (2020). "The impact of novel coronavirus (Covid-19) on the global oil and aviation markets." Journal of Asian Scientific Research, 10(2): 96.

Nakat, Zeina, Christelle Bou-Mitri (2020). "COVID-19 and the food industry: Readiness assessment." Food control:107661.

Onur Air

Özcan, Muhammet. "Covid 19 pandemisinin turizm ve ulaştırma işletmelerinin finansal performansına etkisi." Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi,17.Pandemi Özel Sayısı: 1-1.

Özçelik, Zübeyir (2021). "Covid-19 Nedeniyle Evden Çalışma Sürecinde Performans Değerlemesi: Bir Kamu Kurumu Çağrı Merkezi Örneği." Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 58: 221-240.

Özçelik, Zübeyir (2021). "Covid-19 nedeniyle evden çalışma sürecinde performans değerlendirme: bir kamu kurumu çağrı merkezi örneği." Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 58: 221-240.

Özdurak, Caner (2020). "Covid-19 ve ÖTV Artışlarının Otomotiv Hisse Getirilerine Etkisi." Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi, 4(10): 19-28.

Özkan, Tülay (2021). "Covid-19 Sürecinde Havacılık Sektöründe Tüketici Davranışları." İşletme Araştırmaları Dergisi, 13(1): 687-700.

Özyaman, Fatma Boya. Hemşirelerde iş güvencesi algısı ve anksiyete ve depresyon düzeylerine etkisi. Diss. DEÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2007

Polat, Eray. "İş güvencesizliği algısında sosyo-demografik değişkenlerin etkisi: otel işletmelerinde bir inceleme." İş ve İnsan Dergisi 7.2 (2020): 241-253.

Polat, Özlem, Filiz Coşkun (2020). "Covid-19 Salgınında sağlık çalışanlarının kişisel koruyucu ekipman kullanımları ile depresyon, anksiyete, stres düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi." Batı Karadeniz Tıp Dergisi, 4(2): 51-58.

Purba, Debora Eflina, Fahri Muhammad (2020). "Job insecurity and organizational citizenship behavior: The role of affective commitment." Humanitas: Indonesian Psychological Journal” Humanitas Indonesian Psychological Journal, 17(2): 80-93

Roy, Shohini (2020). "Economic impact of Covid-19 pandemic." Research Gate,
https://www.researchgate.net/publication/343222400_ECONOMIC_IMPACT_OF_COVID-19_PANDEMIC

Sadykova, Guzel (2016). "İş güvencesizliği ile işyeri prokrastinasyonu erteleme alışkanlığı ilişkisi." *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(30): 97-120.

Sari, Santi Retno, Sitti Marijam Thawil (2016). "Peran Locus Of Control pada Hubungan Job Insecurity, Komitmen dan Kepuasan Kerja." *Jurnal Riset Manajemen dan Bisnis (JRMB) Fakultas Ekonomi UNIAT* 1(1): 71-80.

Sekban, Beldem (2019). Pilotlarda iş güvencesizliği algısı ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkide sürekli kaygının rolü. Yüksek lisans tezi, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Serçemeli, Murat, Ersin Kurnaz (2020). "Covid-19 pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma." *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(1): 40-53.

Serinikli, Nilüfer (2021). "covid 19 salgın sürecinde örgütsel değişim: uzaktan/evden çalışma modeli." *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(1): 277-288.

Sevgi, Işık (2020). "Covid-19'un işletmeler ve çalışanlar üzerindeki etkisi: Almanya, Amerika ve Belçika'dan örnekler." *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 11(2): 204-221.

Soylu, Özgür Bayram (2020). "Türkiye ekonomisinde Covid-19'un sektörel etkileri." *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(6): 169-185.

Surat, Aylin, Dilek Ceran (2020). "Üniversite öğrencilerinin işsizlik kaygısı." *ISPEC International Journal of Social Sciences & Humanities*, 4(3): 145-166.

Surat, Aylin, Dilek Ceran (2020). "Üniversite öğrencilerinin işsizlik kaygısı." *ISPEC International Journal of Social Sciences & Humanities*, 4(3): 145-166.

Setiawan, Rony, Bram Hadianto (2008). "Job insecurity dalam organisasi." *Jurnal Manajemen Maranatha*, 7(2): 69-79.

Taşgın, Özden, Hasan Bozgeyikli, Emre Emrullah Boğazlıyan (2017). "Üniversiteli gençlerin işsizlik kaygıları ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişki." *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 6(16): 551-567.

Tayfun, Ayşe Nur Tekin, Adem Korkmaz (2016). "Üniversite öğrencilerinde işsizlik kaygısı: Süleyman demirel Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma" *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(17): 534-558.

Tönbül, Özgür (2020). "Koronavirüs (Covid-19) salgını sonrası 20-60 yaş arası bireylerin psikolojik dayanıklılıklarının bazı değişkenler açısından incelenmesi." *Humanistic Perspective*, 2(2): 159-174.

Tuğsal, Türker (2020). "The mediator role of social support amid work-life balance and burnout of employees in the context of coronavirus pandemic precautions and social isolation." *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,13(1): 6-18.

Tuna, Ayşen Akbaş, Zafer Türkmendağ (2020). "Covid-19 pandemi döneminde uzaktan çalışma uygulamaları ve çalışma motivasyonunu etkileyen faktörler." *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2020, 12(3), 3246-3260

Turaç, İlkay Sevinç, Gamze Bayın Donar (2017). "Sağlık yönetimi öğrencilerinin işsizlik kaygılarını ve yaşam doyumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi." *Siyaset Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(4): 119-127.

Turaç, İlkay Sevinç, Gamze Bayın Donar (2017). "Sağlık yönetimi öğrencilerinin işsizlik kaygılarını ve yaşam doyumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi." *Siyaset Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(4): 119-127.

Türkmen, Mutlu, Arif Özsarı (2020). "Covid-19 salgını ve spor sektörüne etkileri." *International Journal of Sport Culture and Science* , 8(2): 55-67

UNWTO, Covid-19 ve Turizm, Erişim tarihi 20.05.202,
<https://www.unwto.org/covid-19-and-tourism-2020>,

UNWTO, Uluslararası gelen turist sayısı, Erişim tarihi 20.05.2021
<https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2021-02/infographic-international-tourist-arrivals-2020-map-large.svg>,

Ülgen, Beliz (2012). "İş güvencesizliği kavramı ve banka çalışanlarının iş güvencesizliğine yönelik algılarının demografik özelliklerine göre incelenmesi." *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(21): 237-256

Üstün, Çağatay, Seçil Özçiftçi (2020). "COVID-19 pandemisinin sosyal yaşam ve etik düzlem üzerine etkileri: Bir değerlendirme çalışması." *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25(Special issue on Covid-19): 142-153.

Vlachopoulos, Dimitrios (2020). "COVID-19: Threat or Opportunity for Online Education?." *Higher Learning Research Communications*, 10 (1): 16-19

Weersink, Alfons, Mike von Massow, and Brendan McDougall (2020). "Economic thoughts on the potential implications of COVID-19 on the Canadian dairy and poultry sectors." *Canadian Journal of Agricultural Economics*, (68)2: 195-200.

World Bank Report, 2021 Erişim Tarihi 09.05.2021,
<https://www.worldbank.org/en/data/interactive/2020/03/24/world-bank-education-and-covid-19>

World Bank Report, 2021 Erişim Tarihi 09.05.2021,
<https://www.worldbank.org/en/topic/education/brief/mission-recovering-education-in-2021>

World Bank Report, Covid-19'un Eğitime etkisi, Erişim Tarihi 09.05.2021, <https://www.worldbank.org/en/data/interactive/2020/03/24/world-bank-education-and-covid-19>

World Bank Report, Eğitimi iyileştirmek, Erişim tarihi 20.05.2021, <https://www.worldbank.org/en/topic/education/brief/mission-recovering-education-in-2021>

Yeni Çağ gazatesi, <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/mobi/havalimani-calisani-intihar-etti-daha-otuz-yasindaydi-438912h.htm>, Erişim tarihi: 09.05.2021

Yeniçağ Gazatesi, Ali Kıdık, Erişim tarihi: 09.05.2021, <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/mobi/turk-hava-yollari-yuzlerce-calisani-uccretsiz-izne-cikardi-kisa-calisma-odeneği-sona-erdi-437574h.htm>

Yıldırım, Sait (2020). "Salgınlarmın sosyal-psikolojik görünümü: covid-19 (koronavirüs) pandemi örneği." *Electronic Turkish Studies*,15(4): 1331-1351

Yılmaz, Betül (2020). "Covid-19 pandemi sürecinin çalışanlar üzerine etkisi: kamu sektöründe çalışanlar üzerine uygulamalı bir araştırma." *Third Sector Social Economic Review*, 55(3): 1724-1740.

Yürekli, Sabahattin (2020)."Çalışma hayatında koronavirüs (covid-19) salgınının etkileri." *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,19(38): 34-61.

Zhao, Li, Kihyung Kim (2021). "Responding to the COVID-19 Pandemic: Practices and strategies of the global clothing and Textile value chain." *Clothing and Textiles Research Journal* 39(2): 157-172.

Westman, Mina, Dalia Etzion, Shoshi Horovitz. "The toll of unemployment does not stop with the unemployed." *Human Relations* 57.7 (2004): 823-844.

Payne, Roy, Peter Warr, and Jean Hartley. "Social class and psychological ill-health during unemployment." *Sociology of health & illness* 6.2 (1984): 152-174.

Payne, R., Warr, P., & Hartley, J. (1984). Social class and psychological ill-health during unemployment. *Sociology of health & illness*, 6(2), 152-174.

Montgomery, Scott M., et al. "Unemployment pre-dates symptoms of depression and anxiety resulting in medical consultation in young men." *International journal of epidemiology* 28.1 (1999): 95-100.

Von Scheve, Christian, Frederike Esche, and Jürgen Schupp. "The emotional timeline of unemployment: anticipation, reaction, and adaptation." *Journal of Happiness Studies* 18.4 (2017): (1231-1254.

Solomou, Ioulia, and Fofi Constantinidou. "Prevalence and predictors of anxiety and depression symptoms during the COVID-19 pandemic and compliance with precautionary measures: Age and sex matter." *International journal of environmental research and public health* 17.14 (2020): 4924. s.1-19

Eales MJ. Depression and anxiety in unemployed men. *Psychol Med.* 1988 Nov;18(4):935-45. doi: 10.1017/s0033291700009867. PMID: 3270836.

Wilson , Heather, David Finch (2021). "Unemployment and mental health Why both require action for our COVID-19 recovery" Health Foundation long read (PDF version)

Choi, Jeong-Il, and Ye-Jin Jang. "A Study on Job Anxiety, Turnover Intention and Job Satisfaction of Aviation Security Search Employees." *International Journal of Pure and Applied Mathematics* 120.6 (2018): 5703-5717.

İŞ GÜVENCESİZLİĞİ ÖLÇEĞİ					
	1: Kesinlikle Katılmıyorum	2: Katılmıyorum	3: Kararsızım	4: Katılıyorum	5: Kesinlikle Katılıyorum
1	Sanırım işten çıkarılacağım.	()	()	()	()
2	İşimin geleceği konusunda kaygı duyuyorum.	()	()	()	()
3	İşimi kaybetmekten korkuyorum.	()	()	()	()
4	Yakın gelecekte işten atılmaktan korkuyorum.	()	()	()	()
5	Bu iş yerinde kalıcı olacağımdan eminim.	()	()	()	()
6	Bu iş yerinde ilerleme olanaklarım oldukça iyi.	()	()	()	()
7	Bu kurumun yakın gelecekte daha iyi çalışma olanakları sağlayacağını hissediyorum.	()	()	()	()
8	Bu kurumun bana daha iyi maddi olanakları sağlayacağını düşünüyorum.	()	()	()	()
9	Çalıştığım kurumun benim yeteneklerime gelecekte de gereksinim duyacağına inanıyorum.	()	()	()	()

Eğer işten ayrıldıktan sonra 1 yıl içerisinde iş bulamazsanız ne hissedersiniz? Sizin için uygun seçeneği işaretleyiniz.

İŞSİZLİK TUTUM ÖLÇEĞİ					
		Çok Doğru	Doğru	Yanlış	Çok Yanlış
1	Aileme, arkadaşlarıma karşı itibarımı yitireceğimi düşünürüm				
2	Kendime olan güvenimin sarsılacağına inanırım				
3	Gittikçe içime kapanmaya başlayacağımdan endişe ederim.				
4	İşsiz olduğumu başkalarına söylemenin geleceğini hissederim				
5	Yaşamımı sürdürmek için yeterli bir gelirim olamayacağından endişe ederim.				
6	Aileme ekonomik olarak zarar verdiğimi düşünürüm				
7	Bu sureyi, moralimi hiç bozmadan iş sınavlarına hazırlanarak / iş aramaya devam ederek geçiririm				
8	Rakiplerimin önüne geçebilmek için katılırım				
9	Bu surede, mesleğimle ilgisi olmasada masraflarımı karşılayacak geçici işler yaparım				
10	Ne olursa olsun iş bulacağıma dair inancımı koruyacağıma inanırım				
11	Bu sureyi, işe başladığımda yapamayacağım pek çok aktivite ile ilgilenerek geçiririm.				
12	İşsizliğin beni utandıracak bir durum olacağını sanmam.				
13	İş bulamama sebebinin benden değil, koşullarından kaynaklandığına inanırım				
14	Kendi işimi kurmak gibi alternative çözümler aramayı (arayacağımı) düşünürüm				